

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj: U-X-2271/2002

Zagreb, 12. studenoga 2002.

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Smiljko Sokol, predsjednik Suda, te suci Marijan Hranjski, Petar Klarić, Mario Kos, Ivan Matija, Ivan Mrkonjić, Jasna Omejec, Željko Potočnjak, Agata Račan, Emilija Rajić, Nevenka Šernhorst, Vice Vukojević i Milan Vuković, temeljem ovlasti za praćenje ostvarivanja ustavnosti i izvješćivanja predsjednika Hrvatskog sabora, a sukladno članku 128. alineji 5. Ustava Republike Hrvatske i članku 104. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 49/02 - pročišćeni tekst), na sjednici održanoj dana 12. studenoga 2002. godine, utvrdio je

IZVJEŠĆE

u povodu Inicijative Vlade Republike Hrvatske, klasa: 004-01/02-02/12, ur.broj: 5030109-02-2 od 10. listopada 2002. godine

- Vlada Republike Hrvatske uputila je Inicijativu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, klasa: 004-01/02-02/12, urbroj: 5030109-02-2 od 10. listopada 2002. godine, za davanje mišljenja o pojedinim ustavnopravnim aspektima oslobodilačkih akcija Domovinskog rata i s njima povezanim ovlastima i dužnostima oružanih snaga Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Inicijativa), a vezano uz Optužnicu i Naloge za uhićenje i predaju Janka Bobetka, br. IT-02-62-I od 20. rujna 2002. godine, Međunarodnog kaznenog suda za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991. godine (u daljnjem tekstu: Međunarodni kazneni sud).

U obrazloženju Inicijative navodi se da je suradnja Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom uređena Ustavnim zakonom, te da je, prema odredbi članka 2. stavka 1. Ustavnog zakona, nositelj suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom u ime Republike Hrvatske Vlada Republike Hrvatske. Također se utvrđuje da zaprimanje zahtjeva za suradnju ili izvršenje pojedine odluke Međunarodnog kaznenog suda predstavlja pravnu radnju temeljem koje za nadležna tijela državne vlasti Republike Hrvatske nastupa obveza neposredne primjene odredaba Ustavnog zakona.

Vlada Republike Hrvatske u svom podnesku posebno ističe da, upućujući Inicijativu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, ne odriče Međunarodnom kaznenom sudu nadležnost za procesuiranje ratnih zločina počinjenih na području bivše SFRJ, niti osporava pravo Međunarodnog kaznenog suda da optužuje i presuđuje o krivnji pojedinaca za počinjene ratne zločine na području bivše SFRJ, u skladu sa Statutom i Pravilima o postupku i dokazima Međunarodnog kaznenog suda.

- Nakon iznošenja pravnih i činjeničnih osnova na kojima temelji svoju Inicijativu, a vezanim uz oslobodilačku akciju oružanih snaga Republike Hrvatske znanu pod nazovom "Medački džep", te navođenja odredaba Ustava Republike Hrvatske koje predstavljaju osnovu djelovanja oružanih snaga Republike Hrvatske, u Inicijativi je zatraženo mišljenje Ustavnog suda o dva pitanja, čiji se sadržaj u cijelosti navodi u točki I. ovoga Izvješća.

I.

- Razmatrajući sadržaj Inicijative, utemeljene na Zaključcima Hrvatskog sabora, donesenima na sjednici održanoj 27. rujna 2002. godine ("Narodne novine", broj 114/2002) i na članku 3. stavku 2. Ustavnog zakona, Ustavni sud Republike Hrvatske utvrdio je sljedeće:

Optužnica protiv Janka Bobetka, br. IT-02-62-I od 20. rujna 2002., je pojedinačni akt koji je na temelju svoje nadležnosti, propisane Statutom¹ i Pravilnikom o postupku i dokazima² Međunarodnog kaznenog suda - kao tijela Ujedinjenih naroda osnovanog Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, broj 827 od 25. svibnja 1993. godine, u skladu s Glavom VII. Povelje Ujedinjenih naroda³ - podigla tužiteljica Međunarodnog kaznenog suda. Nalozi za uhićenje i predaju Janka Bobetka, broj IT-02-62-I od 20. rujna 2002., također su pojedinačni pravni akti koje je na temelju svoje nadležnosti, propisane Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima Međunarodnog kaznenog suda, izdao sudac pojedinac tog suda sukladno Odluci o potvrđivanju Optužnice od 17. rujna 2002. godine.

Temeljna nadležnost Ustavnog suda Republike Hrvatske određena je u članku 128. Ustava Republike Hrvatske. U odnosu na opće akte, Ustavni sud Republike Hrvatske, prema članku 128. alinejama 1. i 2. Ustava, odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom i o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom. U odnosu na konkretne (pojedinačne) akte, Ustavni sud Republike Hrvatske, prema članku 128. alineji 4. Ustava, odlučuje povodom ustavnih tužbi protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, kao i pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu zajamčeni Ustavom Republike Hrvatske.

---

¹ **Statut Međunarodnog suda za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991.**, usvojen 25. svibnja 1993. Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN, br. 827, te izmijenjen i dopunjen Rezolucijama Vijeća sigurnosti UN, br. 1166 od 13. svibnja 1998., br. 1329 od 30. studenoga 2000. i br. 1411 od 17. svibnja 2002.

² **Pravilnik o postupku i dokazima**, usvojen 11. veljače 1994., a izmijenjen ili revidiran 5. svibnja 1994., 4. listopada 1994., 30. siječnja 1995., 3. svibnja 1995., 15. lipnja 1995., 6. listopada 1995., 18. siječnja 1996., 23. travnja 1996., 25. lipnja i 5. srpnja 1996., 3. prosinca 1996., 25. srpnja 1997., 20. listopada i 12. studenoga 1997., 9. i 10. srpnja 1998., 4. prosinca 1998., 23. veljače 1999., 2. srpnja 1999., 17. studenoga 1999., 14. srpnja 2000., 13. prosinca 2000., 12. travnja 2001., 12. srpnja 2001. i 13. prosinca 2001.

³ **Povelja Ujedinjenih naroda** potpisana je 26. lipnja 1945. i stupila je na snagu 24. listopada 1945. godine. Glava VII. Povelje nosi naziv "Djelovanje u slučaju prijetnje miru, narušenja mira i čina agresije". Tekst Povelje objavljen je u Narodnim novinama - Međunarodni ugovori, broj 15/1993.

Sukladno navedenom, **Ustavni sud Republike Hrvatske nije nadležan ocjenjivati ni suglasnost ni suprotnost općih akata Ujedinjenih naroda i njegovih tijela s Ustavom Republike Hrvatske, niti je u postupku zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda nadležan odlučivati protiv pojedinačnih odluka bilo kojeg tijela Ujedinjenih naroda.**

- U Inicijativi nije sadržan zahtjev za ocjenom ustavnosti pravnih akata Međunarodnog kaznenog suda koji su bili povod za upućivanje Inicijative (Optužnica i Nalozi za uhićenje i predaju Međunarodnog kaznenog suda, broj IT-02-62-I od 20. rujna 2002.). U Inicijativi su sadržana dva pitanja koja se odnose na pojave u povodu kojih je Ustavni sud ovlašten postupati u okviru svoje nadležnosti praćenja ostvarivanja ustavnosti određene u članku 128. alineji 5. Ustava. Ta pitanja glase:

- je li akcija koju su oružane snage Republike Hrvatske provele na dijelu okupiranog državnog teritorija Republike Hrvatske, znanog pod nazivom «područje Medačkog džepa», bila u suprotnosti sa zadaćama, ovlastima i obvezama oružanih snaga Republike Hrvatske, utvrđenih u Ustavu Republike Hrvatske, kao i ustavnopravnom poretku Republike Hrvatske?

- kakvo je pravno značenje, posebno s ustavnopravnog motrišta, tvrdnje da su zločini protiv čovječnosti, za koje se u Optužnici tvrdi da su počinjeni tijekom akcije Medački džep i koji su kažnjivi prema članku 5. Statuta Međunarodnog kaznenog suda, bili dio rasprostranjenog ili sustavnog napada na civilno stanovništvo u Medačkom džepu od strane oružanih snaga Republike Hrvatske, osobito u svjetlu činjenice da se za najvišeg dužnosnika u zapovjednom lancu Hrvatske vojske (načelnika Glavnog stožera) tvrdi da je prije, u toku i nakon akcije planirao, poticao, naredio, počinio ili na druge načine pomogao i podržao planiranje, pripremu ili izvršenje progona srpskih civila iz Medačkog džepa na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi?

- Ustavni sud Republike Hrvatske sam je pokrenuo postupak ocjenjujući da prvo pitanje ima ustavnopravno značenje i da je načelnog karaktera, jer Inicijativa Vlade Republike Hrvatske ne predstavlja procesnu pretpostavku za pokretanje ustavnosudskog postupka temeljem članka 104. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. To pitanje prelazi okvire pojedinačnog slučaja u povodu kojega je postavljeno, te se može razmatrati s aspekta općeg djelovanja oružanih snaga Republike Hrvatske u razdoblju Domovinskog rata, a u vezi s izvanjskom agresijom i oružanom pobunom protiv Republike Hrvatske i s okupacijom dijelova njezina područja. Drugo pitanje je ograničeno na pojedinačni slučaj, pa ga je Ustavni sud Republike Hrvatske razmotrio samo u opsegu u kojemu mu to dopušta njegova nadležnost propisana Ustavom Republike Hrvatske.

II.

- U odnosu na prvo pitanje, Ustavni sud Republike Hrvatske utvrđuje:

i) odgovor na to pitanje ovisi o prethodnom razmatranju **pravnih akata** mjerodavnih za konkretan predmet, koji trebaju obuhvatiti:

- pravne akte koje je donijela Socijalistička Republika Hrvatska, kao federalna jedinica u sastavu SFRJ, u prvom razdoblju 1990. godine,

- pravne akte koje je donijela Republika Hrvatska, prvo kao federalna jedinica u sastavu SFRJ, a nakon toga kao samostalna i suverena država, tijekom 1990. i 1991. godine,

- mišljenja Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji (tzv. Badinterove komisije) iz 1991. i 1992. godine o raspadu SFRJ i stvaranju novih država na njezinom području,

- akte koje su donijele samoproglashene vlasti tzv. "Republike Srpske Krajine" i njoj prethodećih "srpskih autonomnih oblasti" i "srpskih oblasti" protuustavno stvaranih na teritoriju Republike Hrvatske u razdoblju od 1990. do 1995. godine,

- pravne akte koje je donio Ustavni sud Republike Hrvatske tijekom 1990. i 1991. godine u vezi s formiranjem tzv. Srpske Autonomne Oblasti (SAO) Krajine i njezinim protuustavnim aktima,

- pravno-političke akte koje je donio Sabor Republike Hrvatske u razdoblju od 1990. do 1995. godine u vezi s agresijom na Republiku Hrvatsku i okupacijom dijelova njezina državnog teritorija,

- pravne akte koje su donijela nadležna tijela Ujedinjenih naroda (Opća skupština i Vijeće sigurnosti) o stanju u (bivšoj) SFRJ i u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1991. do 1995. godine;

ii) u razmatranju odgovora na postavljeno pitanje Ustavni sud Republike Hrvatske nije nadležan utvrđivati događaje, radnje i postupanja u vrijeme provedbe pojedinih akcija oružanih snaga Republike Hrvatske na okupiranim dijelovima Republike Hrvatske, jer su oni individualne i činjenične naravi. Utvrđivanje činjenica i ocjena dokaza kojima se te činjenice utvrđuju u pojedinačnim slučajevima provodi se u sudskom postupku pred nadležnim sudom.

- Sukladno tome, Ustavni sud Republike Hrvatske temelji svoje Izvješće na prikazu pravnih akata donesenih na području i u vezi s Republikom Hrvatskom u razdoblju od 1990. do 1995. godine. Ti su akti s ustavnopravnog stajališta neposredno mjerodavni za utvrđivanje jesu li akcije oružanih snaga Republike Hrvatske, provedene na okupiranim dijelovima Republike Hrvatske u vrijeme trajanja Domovinskog rata, bile protivne zadaćama, ovlastima i obvezama oružanih snaga Republike Hrvatske utvrđenim u Ustavu i zakonima Republike Hrvatske, kao i ustavnopravnom poretku Republike Hrvatske. Prikaz započinje navođenjem državnopravnih i međunarodnih akata koji su bili temelj stvaranja Republike Hrvatske, a nastavlja se razmatranjem akata koje su u razdoblju od 1990. do 1995. godine donijele samoproglashene vlasti na okupiranim dijelovima Republike Hrvatske, te akata koje su s tim u vezi donijeli Ustavni sud Republike Hrvatske, Sabor Republike Hrvatske i nadležna tijela Ujedinjenih naroda.

- Ustavni sud posebno ističe da, zbog preglednosti i čitljivosti dijelova Izvješća u kojima se spominju akti tzv. "Republike Srpske Krajine" i njima prethodećih "srpskih autonomnih oblasti" i "srpskih oblasti", nazive tih neustavnih tvorevina, njihovih akata, kao i samoproglashenih tijela koja su ih donosila, nije posebno obilježavao navodnicima niti je ispred njih dodavao riječi "neustavne", "takozvane", "samoproglashene", "samozvane" i slično. Ovim se utvrđuje da navođenje njihovih izvornih naziva pretpostavlja njihovu neustavnost od dana njihova formiranja

odnosno donošenja.

1. RASPAD SFRJ I STVARANJE REPUBLIKE HRVATSKE

- Državnopravni akti na kojima se temelji stvaranje Republike Hrvatske objavljeni su u službenim listovima Republike Hrvatske i svima su dostupni, pa Ustavni sud Republike Hrvatske navodi kronološkim redom njihove nazive bez podrobnijeg navođenja njihova sadržaja:

1) Sabor Socijalističke Rpublike Hrvatske, na sjednicama Društveno-političkog vijeća, Vijeća udruženog rada i Vijeća općina, održanima 11. siječnja 1990., donio je **Odluku da se pristupi raspravi o promjeni Ustava Socijalističke Republike Hrvatske**⁴, budući da "ustavnim promjenama treba stvoriti ustavne pretpostavke za daljnju demokratizaciju društva i izmjenu izbornog zakonodavstva u kojem će se ostvariti potpune pravne garancije za jednakost građana i ravnopravnost svih političkih organizacija" i time "ustavnopravne pretpostavke za potpunije funkcioniranje pravne države u uvjetima političke demokracije (...)";

2) na sjednici sva tri vijeća, održanoj 14. veljače 1990., Sabor donosi **Odluku o proglašenju Amandmana LIV do LXIII na Ustav Socijalističke Republike Hrvatske**.⁵ U Amandmanu LV propisuje se da su građani "jednaki u pravima i dužnostima bez obzira na nacionalnost, rasu, spol, jezik, vjeroispovijest, obrazovanje, političko uvjerenje i društveni položaj", a u Amandmanu LVI "jamči se (...) sloboda političkog i drugog udruživanja, sloboda govora i javnog istupanja, sloboda zbora i drugog javnog okupljanja";

3) na sjednici sva tri doma, održanoj 15. veljače 1990., Sabor donosi **Zakon o izboru i opozivu odbornika i zastupnika**, kojim se omogućava provedba prvih neposrednih i tajnih višestranačkih izbora zastupnika u sva tri doma Sabora Socijalističke Republike Hrvatske. Predsjednik Sabora donio je **Odluku o raspisivanju izbora za zastupnike u Sabor Socijalističke Republike Hrvatske**⁶ dana 23. veljače 1990. Na prvim višestranačkim izborima u Hrvatskoj, održanima 22. i 23. travnja 1990., većinu glasova dobila je Hrvatska demokratska zajednica - HDZ, a prvi poslijeratni višestranački (trodomni) Sabor Socijalističke Republike Hrvatske konstituiran je 30. svibnja 1990.;

4) novi saziv Sabora Socijalističke Republike Hrvatske, na sjednici sva tri vijeća, održanoj 29. lipnja 1990., donio je **Odluku da se pristupi raspravi o promjeni Ustava Socijalističke Republike Hrvatske**⁷, jer se iz Ustava Socijalističke Republike Hrvatske, donesenog 1974. godine, trebaju "ukloniti one njegove odredbe koje su izraz ideologijskog jednodomlja i zamijeniti ih ustavnim odredbama koje će biti adekvatan izraz demokratskog, višestranačkog i republikanskog oblika državnoga ustrojstva (...)";

⁴ Narodne novine, broj 2 od 17. siječnja 1990.

⁵ Narodne novine, broj 7 od 17. veljače 1990.

⁶ Narodne novine, broj 8 od 24. veljače 1990.

⁷ Narodne novine, broj 28 od 30. lipnja 1990.

5) **Odluku da se pristupi donošenju Ustava Republike Hrvatske**⁸ donio je Sabor na sjednici sva tri vijeća 25. srpnja 1990. Isti dan donesena je i **Odluka o proglašenju Amandmana LXIV do LXXV na Ustav Socijalističke Republike Hrvatske**.⁹ U Amandmanu LXIV određuje se brisanje u nazivu Ustava i u njegovim odredbama riječi "Socijalistička" ispred riječi "Republika Hrvatska", tako da od 25. srpnja 1990. godine nacionalni parlament nosi naziv "Sabor Republike Hrvatske";

6) Sabor Republike Hrvatske donio je novi **Ustav Republike Hrvatske** 22. prosinca 1990., koji je - uz izmjene i dopune - i danas na snazi;¹⁰

7) Sabor Republike Hrvatske, na sjednici sva tri vijeća, održanoj 21. veljače 1991., u povodu primitka Rezolucije Skupštine Republike Slovenije o prijedlogu za sporazumno razdruživanje SFRJ, usvojio je **Rezoluciju o prihvaćanju postupka za razdruživanje SFRJ i o mogućem udruživanju u savez suverenih republika**¹¹;

8) u vezi s pregovorima o razrješenju državne krize u SFRJ, predsjednik Republike Hrvatske donio je 25. travnja 1991. **Odluku o raspisu referendumu**¹² u Republici Hrvatskoj za dan 19. svibnja 1991. godine. Predsjednik Republike objavio je 23. svibnja 1991., na temelju izvješća Republičke komisije za provedbu referendumu od 22. svibnja 1991., da su na referendumu građani Republike Hrvatske donijeli **Odluku**: "1. Republika Hrvatska, kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama. 2. Republika Hrvatska ne ostaje u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi."¹³

9) sukladno tome, Sabor Republike Hrvatske donio je 25. lipnja 1991. **Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske**¹⁴, u kojoj se utvrđuje da "ovim činom Republika Hrvatska pokreće postupak razdruživanja od drugih republika i SFRJ. Republika Hrvatska pokreće postupak za međunarodno priznavanje". Na istoj je sjednici sva tri vijeća, Sabor donio i **Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske**¹⁵;

10) utvrđujući da je tromjesečni rok o odgodi primjene Ustavne odluke od 25. lipnja 1991., koji je određen Brijunskom deklaracijom, istekao 7. listopada 1991., Sabor Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici svih vijeća, održanoj 8. listopada 1991., donio je **Odluku**¹⁶ kojom "Republika Hrvatska od dana 8. listopada 1991. godine raskida državno-pravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim

⁸ Narodne novine, broj 31 od 28. srpnja 1990.

⁹ Narodne novine, broj 31 od 28. srpnja 1990.

¹⁰ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56 od 22. prosinca 1990. Izmjene i dopune Ustava Republike Hrvatske objavljene su u Narodnom novinama, broj 135/97 (8/98 - pročišćeni tekst), 113/2000 (124/2000 - pročišćeni tekst) i 28/2001 (41/2001 - pročišćeni tekst, 55/2001 - ispr.).

¹¹ Narodne novine, broj 8 od 21. veljače 1991.

¹² Narodne novine, broj 21 od 2. svibnja 1991.

¹³ Narodne novine, broj 24 od 27. svibnja 1991. Prema Izvješću Republičke komisije za provedbu referendumu od 22. svibnja 1991., na referendumu je glasovalo 84,94% birača, a za takvu se odluku opredijelilo 93,94% birača Republike Hrvatske. Podaci preuzeti iz knjige Sokol, S./Smerdel, B.: Ustavno pravo, Informator, Zagreb, 1995., str. 58.

¹⁴ Narodne novine, broj 31 od 25. lipnja 1991.

¹⁵ Narodne novine, broj 31 od 25. lipnja 1991.

¹⁶ Narodne novine, broj 53 od 8. listopada 1991.

republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ i odriče legitimitet i legalitet svim tijelima dosadašnje federacije - SFRJ (...)."

***

- Predsjednik Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji, R. Badinter, primio je 20. studenoga 1991. od predsjednika Konferencije o miru u Jugoslaviji nekoliko pravnih pitanja o kojima je zatražio mišljenje Komisije.¹⁷ Prvo pitanje je glasilo:

"Suočeni smo s važnim pravnim pitanjem. Srbija smatra da su one republike koje su se proglasile ili bi se željele proglasiti neovisnima i suverenima, odcijepile ili bi se odcijepile od SFRJ koja bi inače produljila sa svojim postojanjem. Ostale republike, naprotiv, smatraju da se tu ne postavlja pitanje odcjepljenja nego je pitanje dezintegracije ili raspada SFRJ rezultat usklađene volje jednog broja republika. One smatraju da se šest republika mora smatrati jednakim sljednicima SFRJ, s time da nijedna od njih ili skupina ne bi mogla pretendirati da predstavlja njezin produžetak. Želio bih da Arbitražna komisija razmotri to pitanje (...)."

U odgovoru na to pitanje (nalazi li se SFRJ u procesu raspada), Arbitražna komisija Konferencije o miru u Jugoslaviji (tzv. Badinterova komisija) u svom je **Mišljenju br. 1.** od 29. studenoga 1991. ustanovila u točkama 2) i 3) sljedeće:

"a) - iako je SFRJ do sada održala svoju međunarodnu osobnost, napose u krilu međunarodnih organizacija, volja republika za neovisnošću očitovala se: (...)

- u Hrvatskoj, referendumom održanim u svibnju 1991, potom deklaracijom o neovisnosti od 25. lipnja 1991, suspendiranom na tri mjeseca i potvrđenom 8. listopada 1991. (...)."

b) - Sastav i djelovanje bitnih organa Federacije, kao što su savezno Predsjedništvo, Savezno vijeće, Vijeće republika i pokrajina, Savezno izvršno vijeće, Ustavni sud ili Savezna armija, više ne ispunjavaju kriterije sudjelovanja i predstavljanja, inherentne za federalnu državu;

c) - Pribjegavanje sili dovelo je do oružanoga sukoba između različitih elemenata Federacije koji je u nekoliko mjeseci prouzročio smrt tisuća ljudi i doveo je do znatnih razaranja (...).

3) S obzirom na to Arbitražna komisija je mišljenja:

- da se Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nalazi u procesu raspada;

- da je na republikama da riješe probleme sukcesije država koji proizlaze iz tog procesa (raspada SFRJ - op.) ...".

- Drugo pitanje je glasilo:

"Uživaju li srpska stanovništva u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, kao jedna od

---

¹⁷ Prijevodi svih mišljenja Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji, koji su navedeni u ovom Izvješću, preuzeti su iz knjige Vladimira Đure Degana "Hrvatska država u međunarodnoj zajednici. Razvitak njezine međunarodnopravne osobnosti tijekom povijesti", Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002., str. 334. do 379.

konstitutivnih nacija Jugoslavije, pravo na samoodređenje?”

U odgovoru na to pitanje (položaj manjina i etničkih skupina u novim državama), Arbitražna komisija u svom je **Mišljenju br. 2.** od 11. siječnja 1992. ustanovila sljedeće:

“1. Komisija smatra da međunarodno pravo na današnjem stupnju svoga razvoja ne precizira sve posljedice prava na samoodređenje. Ipak je dobro utvrđeno da, bez obzira na okolnosti, pravo na samoodređenje ne može polučiti promjenu granica koje postoje u trenutku neovisnosti (*uti possidetis juris*), osim u slučaju suprotnoga sporazuma država u pitanju. (...).

2. Kao što je i Komisija naglasila (...), pravne norme općega međunarodnog prava koje su postale imperativne, traže od država da osiguraju poštovanje prava manjina. (...) Stoga srpska stanovništva (...) Hrvatske moraju uživati sva prava koja međunarodne konvencije na snazi priznaju manjinama (...).

3. Uz to, (...) svaki pojedinac može odabrati kojoj će etničkoj, vjerskoj ili jezičnoj zajednici pripadati prema vlastitoj želji (...).

4. Arbitražna komisija je stoga mišljenja:

- da srpska stanovništva (...) Hrvatske imaju pravo na uživanje svih prava koja manjinama i etničkim skupinama priznaju međunarodno pravo i odredbe Konvencije Konferencije o miru u Jugoslaviji od 4. studenoga 1991 (...);

- da te republike moraju članovima tih manjina i tih etničkih skupina omogućiti uživanje cjeline prava i temeljnih sloboda čovjeka koja priznaje međunarodno pravo, uključivši u slučaju potrebe i njihovo pravo na izbor nacionalosti.”

- Treće pitanje je glasilo:

“Mogu li se unutarnje crte razgraničenja između Hrvatske i Srbije s jedne strane, te Srbije i Bosne i Hercegovine, s druge strane, smatrati granicama u smislu međunarodnog javnog prava?”

U odgovoru na to pitanje (o međunarodnim granicama novih država), Arbitražna komisija u svom je **Mišljenju br. 3.** od 11. siječnja 1992. ustanovila pod točkom 2. sljedeće:

Prvo - Vanjske će se granice morati u svim slučajevima poštovati (...).

Drugo - Demarkacije između Hrvatske i Srbije (...) mogu se mijenjati jedino slobodnim i zajedničkim sporazumom.

Treće - U nedostatku tako postignutog sporazuma, prijašnja razgraničenja dobivaju svojstvo granica zaštićenih međunarodnim pravom (...).

Četvrto - Nikakva promjena postojećih granica i crta razgraničenja postignuta silom ne može proizvesti pravne učinke (...).”

11) Dana 5. prosinca 1991. godine Sabor Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici svih vijeća, donio je **Zaključak**¹⁸, kojim zadužuje "Vladu Republike Hrvatske da pokrene potrebne postupke za prijem odnosno učlanjenje Republike Hrvatske u sve međunarodne vladine i druge institucije ili ustanove od interesa za Republiku Hrvatsku, a posebno za prijem u Organizaciju ujedinjenih naroda (...)", te **Zaključak**¹⁹, u kojem se utvrđuje "da je 8. listopada 1991. godine STJEPANU MESIĆU prestala funkcija kao člana i predsjednika Predsjedništva bivše SFRJ.";

12) Sabor Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici svih vijeća, održanoj 28. prosinca 1991., donio je **Zaključak**²⁰, kojim Republika Hrvatska prihvaća 'Deklaraciju o smjernicama za priznanje novih država u istočnoj Europi i Sovjetskom Savezu' i 'Deklaraciju o Jugoslaviji' što ih je 16. prosinca 1991. u Bruxellesu usvojilo Ministarsko vijeće Europske zajednice, te podržava "zahtjev predsjednika Republike Hrvatske za međunarodno priznanje neovisnosti Republike Hrvatske, koji je Predsjednik Republike Hrvatske (...) dana 19. prosinca 1991. godine podnio predsjedniku Ministarskog vijeća Europske zajednice."

***

- Arbitražna komisija u svom je **Mišljenju br. 5.** od 11. siječnja 1992. (o međunarodnom priznanju Republike Hrvatske od Europske zajednice i njezinih država članica), ustanovila sljedeće:

"Pismom od 19. prosinca 1991. godine upućenom predsjedniku Vijeća ministara Europske zajednice predsjednik Republike Hrvatske zatražio je priznanje te Republike od država članica Europske zajednice. Arbitražna komisija pristupila je ispitivanju toga zahtjeva (...).

3. Stoga je Arbitražna komisija mišljenja da:

- Ustavni zakon od 4. prosinca 1991. (o ljudskim pravima i o pravima etničkih ili nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj - op.) ne uključuje potpuno sve odredbe nacrta Konvencije od 4. studenoga 1991 (...);

- stoga je na vlastima Republike Hrvatske da nadopune Ustavni zakon od 4. prosinca 1991, na način da zadovolje te odredbe; i

- uz tu rezervu Republika Hrvatska ispunjava uvjete nužne za njezino priznanje od država članica Europske zajednice u skladu s Deklaracijom o Jugoslaviji i Smjernicama o priznanju novih država u Istočnoj Europi i Sovjetskom savezu koje je Vijeće ministara Europske zajednice usvojilo 16. prosinca 1991."

***

- Do 15. siječnja 1992. Republiku Hrvatsku priznale su Estonija, Island, Latvija, Litva, Njemačka, San Marino, Slovenija, Sveta Stolica i Ukrajina, a 15. siječnja 1992. to čini i Vijeće ministara Europske zajednice te nakon toga i niz drugih država.

¹⁸ Narodne novine, broj 66 od 9. prosinca 1991.

¹⁹ Narodne novine, broj 66 od 9. prosinca 1991.

²⁰ Narodne novine, broj 73 od 13. prosinca 1991.

- Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda donijelo je na svojoj 3073. sjednici, održanoj 14. svibnja 1992., odluku da će prijavu Republike Hrvatske za članstvo u Ujedinjenim narodima prosljediti Komisiji za primitak novih članova radi ispitivanja i podnošenja izvješća. Na svojoj 3076. sjednici, održanoj 18. svibnja 1992., Vijeće sigurnosti je raspravilo izvješće Komisije u vezi s prijavom Republike Hrvatske u članstvo Ujedinjenih naroda, te isti dan, 18. svibnja 1992., prihvatilo bez glasovanja **Rezoluciju 753 (1992)**, u kojoj se navodi: “Vijeće sigurnosti, ispitavši prijavu Republike Hrvatske za primitak u Ujedinjene narode, preporučuje Općoj skupštini da Republiku Hrvatsku primi u članstvo Ujedinjenih naroda.”.

Na temelju preporuke Vijeća sigurnosti, Rezolucijom Opće skupštine Ujedinjenih naroda **A7RES/46/238** od 22. svibnja 1992. Republika Hrvatska primljena je u članstvo Ujedinjenih naroda.²¹

***

- Predsjednik Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji primio je 18. svibnja 1992. od predsjednika Konferencije o miru u Jugoslaviji tri pitanja, na koja je Arbitražna komisija dala tri zasebna mišljenja (8., 9. i 10.). Drugo pitanje je glasilo:

“U svome mišljenju br. 1. od 29. studenoga 1991. Arbitražna se komisija izjasnila da se SFRJ tada nalazila ‘u procesu raspada’. Može li se danas smatrati da je taj proces završen?”

Arbitražna komisija u svom je **Mišljenju br. 8.** od 4. srpnja 1992. ustanovila u točki 4. sljedeće:

“- da je proces raspada SFRJ spomenut u Mišljenju br. 1. od 29. studenoga 1991. završen i da valja ustanoviti da SFRJ više ne postoji.”

- Predsjednik Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji primio je 20. travnja 1993. od supredsjedatelja Upravljačkog vijeća Konferencije o miru u Jugoslaviji šest pitanja. Pitanje broj 2. bilo je formulirano na sljedeći način:

“Kojeg datuma (kojih datuma) se sukcesija država zbila glede različitih država proizašlih iz SFRJ?”

Arbitražna komisija u svom je **Mišljenju br. 11.** od 16. srpnja 1993. ustanovila sljedeće:

“1. (...) izraz ‘datum sukcesije država’ odnosi se na datum na koji je država sljednica zamijenila državu prethodnicu u odgovornosti za međunarodne odnose područja na koje se sukcesija država odnosi.

2. U ovom slučaju (...)

---

²¹ Ostale republike bivše SFRJ primljene su u članstvo Ujedinjenih naroda sljedećim rezolucijama Opće skupštine UN: **Republika Slovenija** - A/RES/46/236 od 22. svibnja 1992.; **Republika Bosna i Hercegovina** - A/RES/46/237 od 22. svibnja 1992.; država “koja se u članstvo UN privremeno primila pod imenom ‘**Bivša jugoslavenska Republika Makedonija**’, koje će služiti “za sve svrhe unutar Ujedinjenih naroda, a zbog neriješenih razlika koje se pojavljuju oko njezina imena” - A/RES/47/225 od 8. travnja 1993.; **Savezna Republika Jugoslavija** - A/RES/55/12 od 1. studenoga 2000.

- radi se o raspadu jedne države koji se očituje u nestanku države prethodnice, Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), čijim se isključivim produžetkom (...) ne može smatrati nijedna država sljednica;

3. (...) S obzirom na to da su u ovom slučaju države sljednice SFRJ nove države i budući da su stekle neovisnost na različite datume, relevantan je za svaku od njih datum na koji je stekla kvalitete države.

4. Problem je isti glede Republike Hrvatske i Republike Slovenije, koje su obje proglasile svoju neovisnost 25. lipnja 1991, potom su u primjeni odredaba Brijunske deklaracije od 7. srpnja 1991. suspendirale za tri mjeseca te deklaracije o neovisnosti. U skladu s njome, učinak te suspenzije prestao je 8. listopada 1991. Toga su dana te dvije republike konačno prekinule sve svoje veze s organima SFRJ i stekle su u smislu međunarodnog prava kvalitete suverenih država. Za njih je 8. listopada 1991. datum sukcesije država.”

2. PROTUUSTAVNO STVARANJE TZV. REPUBLIKE SRPSKE KRAJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE - KRONOLOGIJA PRAVNIH AKATA

U ovoj se točki prikazuju akti na kojima se temeljilo stvaranje tzv. “Republike Srpske Krajine” i njoj prethodećih “srpskih autonomnih oblasti” i “srpskih oblasti” na području Republike Hrvatske te način i ciljevi njihova nastanka i ustrojavanja od 1990. do 1995. godine.

1. Razdoblje osnivanja tzv. srpskih autonomnih oblasti i srpskih oblasti na području Republike Hrvatske (1990. do 1991.)

- U lipnju 1990. godine započinje proces protuustavnog djelovanja - prekrajanje teritorijalno-administrativnog ustrojstva radi promjene granica Socijalističke Republike Hrvatske, federalne jedinice u sastavu SFRJ. Skupština općine Knin donosi 27. lipnja 1990. **Odluku o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like**.²² Odluke istoga naziva donose nakon toga i Skupština općine Donji Lapac (28. lipnja 1990.), Skupština općine Obrovac (12. srpnja 1990.), Skupština općine Dvor (17. srpnja 1990.), Skupština općine Vojnić (24. srpnja 1990.), Skupština općine Glina (24. srpnja 1990.) i Skupština općine Kostajnica (19. prosinca 1990.). Skupština općine Gračac utvrdila je 29. lipnja 1990. **Dogovor o pristupanju Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like**²³, dok Skupština općine Benkovac donosi 6. kolovoza 1990. **Odluku o pristupanju općine Benkovac Zajednici općina Knin**.

- 25. srpnja 1990. u Srbu, u organizaciji Srpske demokratske stranke, održava se tzv. Srpski sabor, kao “politički predstavnik Srpskog naroda u Hrvatskoj”, na kojem se deklarira okupljanje “srpskog naroda koji živi na historijskim teritorijima objedinjenim sadašnjim granicama SR Hrvatske” i na kojem se donosi **Deklaracija o suverenosti i autonomiji Srpskog naroda**²⁴. U točki 1. Deklaracije se, između

²² “Službeni vjesnik općine Drniš, Knin i Šibenik”, broj 12/90.

²³ “Službeni vjesnik Like”, broj 12/90.

²⁴ Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-

ostaloga, utvrđuje sljedeće: “Srpski narod u SR Hrvatskoj ima puno pravo da se u zajedništvu sa Hrvatskim narodom ili samostalno pri uspostavljanju novih odnosa u Jugoslaviji opredjeljuje za federativno ili konfederativno državno uređenje. Ne može se bez učešća Srpskog naroda u Hrvatskoj birati oblik jugoslavenskog zajedništva, a to naročito vrijedi za situacije legitimnog odcjepljenja. Odcjepljuju se narodi, a ne države. Srpski narod daje sebi pravo da se na historijskim teritorijima koje objedinjuju sadašnje granice Hrvatske opredjeljuje s kim će živjeti, u kom će režimu živjeti i kako će se povezivati s drugim narodima u Jugoslaviji. Niko drugi nema historijsko pravo da određuje sudbinu Srpskog naroda koji tu živi vjekovima i prije stvaranja države Hrvatske.” U točki 6. izrijeком se navodi da “Srpski sabor na zasjedanju u Srbu 25. jula 1990. proglašava ništavnim za Srpski narod u Hrvatskoj sve Ustavne i zakonske promjene koje negiraju njegov suverenitet kao naroda i umanjuju njegovo autonomno pravo (...).”

Tom se deklaracijom osniva “Srpsko nacionalno vijeće” kao izvršni organ Srpskog sabora, koji “ima pravo da organizuje plebiscitarno izjašnjavanje Srpskog naroda o svim pitanjima bitnim za njegov položaj u Hrvatskoj i Jugoslaviji, kao i drugim pitanjima koja se tiču ostvarivanja srpskog suvereniteta i autonomnosti” (točke 3. i 4.).

- Na temelju točke 4. Deklaracije, u organizaciji Srpskog nacionalnog vijeća, u razdoblju od 19. kolovoza do 2. rujna 1990., održava se “referendum o srpskoj autonomiji”, na kojemu pravo odlučivanja ima “celokupno srpsko stanovništvo starije od 18 godina koje je u granicama Republike Hrvatske i svi pripadnici srpskog naroda stariji od 18 godina koji imaju državljanstvo Republike Hrvatske, a ne žive u granicama RH”, dok će se referendum provoditi “po mjesnim zajednicama i naseljima gdje živi srpsko stanovništvo”.²⁵ Dva dana prije službenog početka održavanja referenduma, 17. kolovoza 1990., političko vodstvo pobunjenih Srba je preko Radio Knina objavilo ratno stanje, nakon čega slijedi otvorena oružana pobuna protiv Republike Hrvatske.²⁶

- Neposredno prije donošenja Ustava Republike Hrvatske 22. prosinca 1990., većina općina koje su pristupile i konstituirale Zajednicu općina Sjeverne Dalmacije i Like donose odluke o usvajanju Statuta SAO Krajine i odluke o provođenju Statuta SAO Krajine.²⁷

295/1991 od 2. listopada 1992.)

²⁵ Proglas Centralne komisije za provođenje referenduma (bez datuma i mjesta izdavanja). Podaci su preuzeti iz Arhiva Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.).

²⁶ U ime političkog vodstva pobunjenih Srba, ratno stanje je proglasio Milan Martić. Podaci su preuzeti iz Arhiva Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.). Tri godine kasnije, Zakonom o državnim praznicima Republike Srpske Krajine iz 1993., dan 17. kolovoza bit će proglašen Danom ustanka srpskog naroda - državnim praznikom Republike Srpske Krajine (v. bilješku 80.).

²⁷ **Odluka** Skupštine općine Benkovac od 20. 12. 1990. o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; **Odluka** Skupštine općine Vojnić od 20. 12. 1990. o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; **Odluka** Skupštine općine Dvor od 21. 12. 1990. o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluka u usvajanju Odluke Privremenog Predsjedništva Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine od 12. 12. 1990; **Odluka** Skupštine općine Obrovac od 20. 12. 1990. o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluka o sprovođenju Statuta

- Srpska Autonomna Oblast Krajina formalno je ustanovljena 21. prosinca 1990. u Kninu, kada Privremeno Predsjedništvo Zajednice opština Sjeverne Dalmacije i Like donosi **Statut Srpske Autonomne Oblasti Krajine**²⁸. U članku 1. Statuta, SAO Krajina definira se kao “oblik teritorijalne autonomije u sastavu Republike Hrvatske”, a “uspostavlja se radi ostvarivanja nacionalne ravnopravnosti, kao i kulturnih i historijskih osobnosti srpskog naroda nastanjenog na području historijskih teritorija Dalmatinske i Vojne Krajine koje se nalaze u sastavu Republike Hrvatske, u okviru federativne Jugoslavije”. U članku 4. propisano je da “Srpska Autonomna Oblast Krajina ima teritoriju koju sačinjavaju teritorije sadašnje Zajednice opština Sjeverne Dalmacije i Like, teritorije opština s većinskim srpskim stanovništvom koje donesu odluku o pristupanju Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajini, kao i naselja u kojima većinu stanovništva čine pripadnici srpskog naroda, a koja se referendumom izjasne za priključenje jednoj od postojećih ili novouspostavljenih opština s većinskim srpskim stanovništvom”. Člankom 5. Statuta, Grad Knin se proglašava “sjedištem najviših organa Srpske Autonomne Oblasti Krajine i njenim glavnim gradom”.

- U razdoblju koje je uslijedilo, u mnogim se mjesnim zajednicama na područjima više općina koje su graničile sa SAO Krajinom organiziraju zborovi građana, na kojima se donose odluke o raspisivanju referenduma za direktno izdvajanje područja mjesnih zajednica iz dotadašnje općine i pripajanje nekoj od općina u sastavu SAO Krajine. Tako, primjerice, Zbor građana Mjesne zajednice Istočni Gospić donosi 12. travnja 1991. **Odluku o provođenju referenduma za izdvajanje MZ Istočni Gospić od Opštine Gospić i pripajanju Opštini Gračac, tj. SAO Krajini** (referendum je održan 12. svibnja 1991.), Zbor građana Mjesne zajednice Vrebac donosi 16. lipnja 1991. **Odluku o provođenju referenduma za izdvajanje Vrepca iz općine Gospić i pripajanju opštini Gračac** (referendum je održan 19. kolovoza 1991.), Zbor građana Mjesne zajednice Počitelj donosi 17. lipnja 1991. **Odluku o provođenju referenduma o odvajanju M.Z. Počitelj od Općine Gospić i pripajanju Općini Gračac** (referendum je održan 19. kolovoza 1991.), Zbor građana Mjesne zajednice Raduč donosi 17. lipnja 1991. **Odluku o provođenju referenduma o odvajanju M.Z. Raduč od opštine Gospić i pripajanju opštini Gračac** (referendum je održan 19. kolovoza 1991.), itd. Na temelju rezultata provedenog referenduma, donose se i odluke o izdvajanju tih područja iz dotadašnjih općina i pripajanju općinama SAO Krajine.

- Nakon usvajanja Statuta SAO Krajine, i Skupština općine Pakrac donosi **Odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini** 22. veljače 1991., a Skupština općine Vrginmost donosi **Odluku o raspisivanju referenduma o pristupanju Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine** 15. siječnja 1991. (referendum se održao 3. veljače 1992.).

- Izvršno vijeće Srpske Autonomne Oblasti Krajina, na sjednici održanoj 4. siječnja 1991. u Kninu, donosi **Odluku o osnivanju Sekretarijata za unutrašnje**

Srpske Autonomne Oblasti Krajine; **Odluka** Skupštine općine Gračac od 20. 12. 1990. o usvajanju Statuta Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like i Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluka o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; **Statutarna odluka** Skupštine općine Knin od 20. 12. 1990. o promjeni Statuta općine Knin.

²⁸ Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.).

poslove Srpske Autonomne Oblasti Krajina i Rešenje o imenovanju sekretara za unutrašnje poslove Srpske Autonomne Oblasti Krajina²⁹, o kojima se Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske obavještava dopisom, broj: 01/91 od 5. siječnja 1991., a u kojemu se, između ostaloga, navodi: "Kordinaciju i saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Republike Hrvatske vršit će nadležna služba oblasnog sekretarijata po potrebi. Dosadašnje ingerencije MUP-a na području Autonomne Oblasti prestaju važiti, te su naredbe Ministarstva bez pravne snage, ukoliko se prethodno ne postigne dogovor sa sekretarijatom Srpske Autonomne Oblasti Krajina".

- Istodobno, Predsjedništvo SFRJ donijelo je 9. siječnja 1991. **Naredbu**³⁰ kojom se naređuje da se "imaju rasformirati svi oružani sastavi koji nisu u sastavu jedinstvenih oružanih snaga SFRJ ili organa unutrašnjih poslova i čija organizacija nije utvrđena u skladu sa saveznim propisima", te "naoružanje i opremu oružanih sastava iz tačke 1. ove naredbe odmah predati najbližim jedinicama i ustanovama Jugoslavenske narodne armije", a "izvršavanje ove naredbe obezbeđivaće jedinice i ustanove Jugoslavenske narodne armije koje odredi savezni sekretar za narodnu odbranu", na koju se Jugoslavenska narodna armija (JNA) pozvala kada je, neposredno nakon toga, započela razoružavati teritorijalnu obranu Socijalističkih republika Hrvatske i Slovenije.³¹

- U istočnom dijelu Republike Hrvatske, Nacionalno vijeće srpskog naroda Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, pozivajući se na "svoje pravo na samoopredeljenje, koje uključuje i pravo na otcepljenje i na prisajedinjenje matičnoj državi srpskog naroda", donijelo je 26. veljače 1991. **Deklaraciju o suverenoj autonomiji Srpskog naroda Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema**³². U točki 10. Deklaracije izrijekom je utvrđeno da "suverena srpska autonomija Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema postoji i deluje u sastavu sadašnje Republike Hrvatske samo pod uslovom da Jugoslavija postoji kao savezna država. Ukoliko takva Jugoslavija prestane da postoji ili se preobrazi u skup samostalnih država, ova autonomija nastaviće da postoji kao dio matične države srpskog naroda."

- Istodobno, Srpsko nacionalno vijeće i Izvršno Vijeće Srpske Autonomne Oblasti Krajine donosi 28. veljače 1991. **Rezoluciju u razdruživanju R. Hrvatske i SAO Krajine**³³. U preambuli Rezolucije ističe se da je "srpski narod na svom istorijskom i etničkom teritoriju, koji se nalazi u okviru administrativnih granica Hrvatske, konstituisao Srpsku Autonomnu Oblast Krajinu kao svoju teritorijalno-političku autonomiju", dok se u točki 2. utvrđuje da "SAO Krajina ostaje u državi Jugoslaviji, odnosno u zajedničkoj državi sa Republikom Srbijom i Crnom Gorom, kao i sa srpskim narodom u Republici Bosni i Hercegovini i ostalim narodima u

²⁹ Odluka i Rešenje, broj: 05/91-1, Knin, 04. 01. 1991., Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.).

³⁰ Naredba Predsjedništva SFRJ, Beograd, 9. januara 1991., dostavljena putem "Saopštenja" Saveznog sekretarijata za narodnu obranu od 23. januara 1991., Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U/I-12/1991 od 24. siječnja 1991.).

³¹ Usp. Rezoluciju o zaštiti ustavnog poretka Republike Hrvatske (bilješka 101.)

³² Deklaracija, broj: 1/91 od 26. februara 1991., "Službeni glasnik Opštine Beli Manastir", godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

³³ Rezolucija, broj: 21/91-1 od 28. februara 1991., "Glasnik Krajine", službeni list Srpske autonomne oblasti Krajina i opština: Benkovac, Donji Lapac, Gračac, Knin, Korenica i Obrovac (u daljnjim bilješkama: "Glasnik Krajine"), godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

republikama koje prihvaćaju zajedničku državu". Prema utvrđenju sadržanom u točki 5., ta rezolucija "predstavlja političku volju i želju srpskog naroda Krajine za mirno i demokratsko razdruživanje srpskog i hrvatskog naroda, odnosno Republike Hrvatske i SAO Krajine, kao dijela jugoslavenske države."

- Pozivajući se na Rezoluciju o razdruživanju od 28. veljače 1991. i Statut SAO Krajine od 21. prosinca 1990., Skupština općine Knin "u funkciji dijela Skupštine SAO Krajine", donosi 18. ožujka 1991. **Odluku o odvajanju od Republike Hrvatske**³⁴, u kojoj se određuje da se općina Knin "potpuno i trajno izdvaja iz sastava Republike Hrvatske", te da "sa svojim cjelokupnim teritorijem ostaje u sastavu jugoslavenske federacije i to kao dio SAO Krajina, koja je konstitutivni dio Federacije". Na istom zasjedanju donose se i **Statutarna odluka o promjeni Statuta SAO Krajine**³⁵, kojom se iz dotadašnjeg teksta Statuta brišu riječi "Ustav Republike Hrvatske" u svim padežima, riječi "Republika Hrvatska" zamjenjuju se riječju "Federacija", a riječi "Sabor Republike Hrvatske" riječima "Skupština Federacije" u odgovarajućim padežima, te **Odluka o primjeni zakona i drugih propisa na području Srpske Autonomne Oblasti Krajina**³⁶, u kojoj se određuje da će se na teritoriju SAO Krajine primjenjivati savezni propisi i propisi SAO Krajine, a propisi Republike Hrvatske primjenjuju se kao pravna pravila "i to samo ako nisu u suprotnosti sa saveznim propisima i Statutom SAO Krajine".

Istog dana donosi se i **Odluka o pripajanju Opštini Knin mjesnih zajednica sa područja opština Drniš, Sinj i Šibenik**³⁷, uz utvrđenje da se mjesne zajednice Miočić, Biočić, Štikovo, Tepljuh, Bobodol (općina Drniš), mjesna zajednica Otišić (općina Sinj), te mjesne zajednice Međare, Cicvare, Žažvić, dio mjesne zajednice Skradinsko polje - zaseok Pavasovići, Bratiškovci, Gorica, Gračac, Ždrapanj, Plastovo, Velika Glava, Čista Mala, Sonkovići, Raskršće, Dragišići i Bribir (općina Šibenik) pripajaju općini Knin "i čine područje općine Knin".

Odluke o odvajanju od Republike Hrvatske donose 18. ožujka 1991. općine Donji Lapac i Gračac, uz utvrđenje da se konačno i trajno izdvajaju iz sastava Republike Hrvatske i da sa svojim cjelokupnim teritorijem ostaju u sastavu jugoslavenske federacije i kao dio SAO Krajina njen su konstitutivni dio.³⁸

2. Razdoblje donošenja tzv. Ustavnog zakona SAO Krajine i tzv. Ustavnog zakona Srpske oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem (svibanj - prosinac 1991.)

- Skupština SAO Krajine, konstituirana u travnju 1991., donijela je Odluku da se 12. svibnja 1991. u SAO Krajini provede referendum s referendumskim pitanjem: "Da li ste za ostanak u Jugoslaviji sa Srbijom, Crnom Gorom i drugima koji žele da očuvaju Jugoslaviju?"

³⁴ Odluka, klasa: 021-05/91-02/24, urbroj: 2136-01-91-1 od 18. marta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

³⁵ Statutarna odluka, klasa: 021-05/91-02/21, urbroj: 2136-01-91-1 od 18. marta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

³⁶ Odluka, klasa: 021-05/91-02/20, urbroj: 2136-01-91-1 od 18. marta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

³⁷ Odluka, klasa: 021-05/91-02/25, urbroj: 2136-01-91-1, "Glasnik Krajine", godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

³⁸ Odluka, klasa: 015/03/91-01/1, urbroj: 2114-02-91-1 od 18. marta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 1, Knin, 2. aprila 1991.

- Druga sjednica Skupštine SAO Krajine sazvana je za 16. svibnja 1991., radi razmatranja "izvještaja centralne komisije o referendumu sprovedenom za područje SAO Krajina" (točka 1. dnevnog reda) i "donošenja odluke o prisajedinjenju SAO Krajine Republici Srbiji i da ostane u Jugoslaviji sa Srbijom, Crnom Gorom i drugima koji žele da očuvaju Jugoslaviju (točka 2. dnevnog reda).³⁹

- Skupština SAO Krajine donosi 29. svibnja 1991. **Odluku o proglašenju Statuta Srpske Autonomne oblasti Krajine Ustavnim zakonom Srpske Autonomne oblasti Krajine**⁴⁰, izglasava njegove izmjene i dopune te istodobno utvrđuje novi integralni tekst **Ustavnog zakona Srpske Autonomne oblasti Krajina**⁴¹. U članku 1. Ustavnog zakona, SAO Krajina se definira kao oblik "političko-teritorijalne autonomije u sastavu federativne Jugoslavije" (za razliku od određenja sadržanog u Statutu SAO Krajine od 21. prosinca 1990., u kojem je bilo određeno da se SAO Krajina nalazi u sastavu Republike Hrvatske - op.), a "uspostavlja se radi ostvarivanja nacionalne ravnopravnosti kao kulturne i istorijske osobnosti srpskog naroda nastanjenog na području istorijskih teritorija Dalmatinske i Vojne Krajine koje se nalaze u okviru federativne Jugoslavije". Sukladno tome, u članku 10. stavku 3. Ustavnog zakona određuje se da "skupština Oblasti može Skupštini Federacije podnositi prijedloge zakona i drugih akata".

Na istom zasjedanju donose se i Zakon o Vladi Srpske Autonomne oblasti Krajina, Zakon o ministarstvima Srpske Autonomne oblasti Krajina, Zakon o organima uprave Srpske Autonomne oblasti Krajina, Zakon o sudovima Srpske Autonomne oblasti Krajina i Zakon o primjeni pravnih propisa Republike Srbije na teritoriji Srpske Autonomne oblasti Krajine.⁴²

U Zakonu o primjeni pravnih propisa Republike Srbije na teritoriji Srpske Autonomne oblasti Krajine izriekom se određuje da se u SAO Krajini primjenjuju "zakoni i ostali propisi Republike Srbije za oblasti za koje ne postoje propisi Srpske Autonomne oblasti Krajine", o čemu "odluku donosi vlada SAO Krajine ili pojedina ministarstva Vlade kada zakonska materija spada u njihovu nadležnost".

Na istoj Skupštini SAO Krajine 29. svibnja 1991. donosi se i **Odluka o formiranju jedinica za specijalne namjene MUP-a Srpske Autonomne oblasti Krajine pod nazivom "Milicija Krajine" koje se stavljaju u nadležnost Ministarstva odbrane**⁴³, u kojoj se određuje da je zadaća 'Milicije Krajine' "odbrana teritorijalnog integriteta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, obezbjeđenje vitalnih objekata, oblasnih institucija i drugih zadataka iz domena unutrašnjih poslova".

- Na temelju Zakona o primjeni pravnih propisa Republike Srbije na teritoriji

³⁹ Poziv na 2. sjednicu Skupštine SAO Krajine, broj: 62/91-2, Knin, 14. 05. 1991., Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.).

⁴⁰ Odluka, broj 86/91-2 od 29. maja 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 4, Knin, 5. juna 1991.

⁴¹ Ustavni zakon, broj 87/91-2 od 29. maja 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 7, Knin, 15. juli 1991.

⁴² Brojevi zakona: 88/91-2, 89/91-2, 90/91-2, 91/91-2, 92/91-2 od 29. maja 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 4, Knin, 5. juna 1991.

⁴³ Odluka, broj 93/91-2 od 29. maja 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 4, Knin, 5. juna 1991.

Srpske Autonomne oblasti Krajine od 29. svibnja 1991., Vlada SAO Krajine donijela je niz odluka o primjeni pojedinih zakona Republike Srbije na području SAO Krajine (Odluka o primjeni Zakona o unutrašnjim poslovima Republike Srbije na teritoriji Srpske autonomne oblasti Krajine⁴⁴, Odluka o primjeni Zakona o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije na teritoriji Srpske autonomne oblasti Krajine⁴⁵, itd.).

Odlukama o preuzimanju zakona Republike Srbije izvorno se uređivao i položaj pojedinih tijela SAO Krajine. Tako predsjednik Vlade i ministar obrane SAO Krajine donosi 11. srpnja 1991. **Naredbu o mobilizaciji svih štabova i jedinica Teritorijalne odbrane na teritoriju Srpske Autonomne Oblasti Krajine**⁴⁶, koja je stupila na snagu istog dana, a 1. kolovoza 1991. donosi se **Odluka o primjeni Zakona o odbrani Republike Srbije na teritoriji Srpske autonomne oblasti Krajine**⁴⁷, u kojoj se određuje da "Teritorijalna odbrana i jedinice za posebne namjene Ministarstva unutrašnjih poslova Krajine sačinjavaju oružane snage Srpske autonomne oblasti Krajine".

Tim su se odlukama uređivala i pojedina druga pitanja, od uređivanja statusa političkih stranaka do nastavnih planova i programa u SAO Krajini. U članku 5. **Odluke o primjeni Zakona o političkim organizacijama Republike Srbije na teritoriji Srpske autonomne oblasti Krajine**⁴⁸ bilo je propisano da "politička organizacija koja je upisana u registar političkih organizacija kod Saveznog sekretarijata za upravu i pravosuđe, na osnovu rješenja o registraciji, može se upisati u registar političkih organizacija na teritoriju Srpske autonomne oblasti Krajine". **Odlukom o korištenju nastavnih planova, programa, udžbenika i literature za učenike osnovne i srednje škole u školskoj 1991/1992 godini na teritoriju Srpske autonomne oblasti Krajina**⁴⁹ bilo je određeno da se u toj školskoj godini "nastavni planovi, programi, udžbenici i literatura u osnovnoj školi i u prvom razredu srednje škole koriste po programu Republike Srbije", a da se "u 2., 3. i 4. razredu srednje škole iz predmeta srpsko-hrvatskog jezika, istorije i geografije koriste udžbenici Republike Srbije, a iz ostalih predmeta preuzimaju se udžbenici započeti po programu Republike Hrvatske".

- Velika Narodna Skupština Srba iz Slavonije, Baranje i zapadnog Srema, na zasjedanju održanom u Borovom Selu 25. lipnja 1991., donosi **Odluku o položaju srpskog naroda iz Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema u jugoslavenskoj državnoj zajednici**⁵⁰, u kojoj se ističe da "danom otcjepljenja odnosno razdruživanja Hrvatske, srpski narod i djelovi drugih naroda i nacionalnih manjina koji žive na teritoriji Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema ostaju u zajedničkoj državi srpskog

⁴⁴ Odluka, broj 169/91-1 od 1. augusta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁴⁵ Odluka, broj 203/91-1 od 5. septembra 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 9, Knin, 20. septembar 1991.

⁴⁶ Naredba, broj: 142/91-3 od 11. jula 1991., Arhiv Ustavnog suda Republike Hrvatske (pravna dokumentacija vezana uz spis, broj: U-VI-295/1991 od 2. listopada 1992.)

⁴⁷ Odluka, broj 168/91-1 od 1. augusta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁴⁸ Odluka, broj 170/91-1 od 1. augusta 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁴⁹ Odluka, broj 130/91-1 od 1. jula 1991., "Glasnik Krajine", godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁵⁰ Odluka, broj: 2/91, "Službeni glasnik Srpske oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem", godina I, broj 1. od 19. 12. 1991.

naroda i drugih jugoslavenskih naroda koji se opredijele za takvu državnu zajednicu”, te da ta odluka “stupa na snagu danom otcjepljenja, odnosno razdruživanja Hrvatske od Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije”.

- Sredinom 1991. godine započinje i pojačana normativna aktivnost lokalnih (općinskih) vlasti. Izvršni savet Općine Beli Manastir donosi 1. rujna 1991. **Odluku o prestanku važenja zakonskih propisa Republike Hrvatske na području Opštine Beli Manastir**⁵¹, i **Odluku o važenju saveznih propisa i Ustava SFRJ, te primeni Ustava i zakona Republike Srbije kao pravnog pravila na području Opštine Beli Manastir**⁵². Na istoj sjednici donesena je i **Odluka o prestanku radnog odnosa i zabrani povratka i ostanka u Baranji, svih lica koja su se nalazila u neprijateljskim snagama i lica koja su im pomagala, kao i članovima njihove uže obitelji**⁵³. Tom se odlukom nalaže SUP-u Beli Manastir da sačini prijedlog liste “lica koja su učestvovala u neprijateljskim jedinicama na području Baranje, njihovim pomagačima, kao i članovima njihove uže porodice, a na osnovu podataka koje poseduje u svojoj službenoj evidenciji kao i na osnovu saznanja dobivenih od mesnih zajednica, preduzeća, ustanova i građana (...)”.

- U području gospodarskih odnosa donose se brojni propisi o postupanju s nekretninama na području SAO Krajine i SO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. Ministarstvo pravosuđa i uprave Vlade SAO Krajine donosi 7. kolovoza 1991. **Naredbu o zabrani prenosa i knjiženja nekretnina u korist Republike Hrvatske**⁵⁴, kojom se propisuje da se na teritoriju SAO Krajine zabranjuje prijenos prava raspolaganja i knjiženja nekretnina u korist Republike Hrvatske. Predsjedništvo Skupštine opštine Knin donosi na sjednici održanoj 22. kolovoza 1991. **Odluku o preuzimanju na raspolaganje i korištenje napuštenih poslovnih prostorija na teritoriji opštine Knin**⁵⁵, u kojoj se određuje da “opština Knin preuzima na raspolaganje i korištenje napuštene poslovne prostorije na teritoriji opštine Knin čiji su vlasnici ili korisnici pravna lica sa sjedištem na teritoriji Republike Hrvatske”. Na području Baranje donosi se **Odluka o oduzimanju sve pokretne i nepokretne imovine poduzeća i radnji čije je sedište na području Republike Hrvatske i Republike Slovenije**⁵⁶, koju “preuzimaju preduzeća koja se bave takvom delatnošću, a čije je sedište na području Opštine Beli Manastir ili području AP Vojvodina”. U **Odluci o uvođenju prioriteta u snabdevanju naftnim derivatima na području Opštine Beli Manastir za vreme trajanja ratnih okolnosti**⁵⁷ propisano je da prvi prioritet za snabdjevanje naftnim derivatima ima JNA, a nakon nje Teritorijalna obrana (TO - općinski štab, svi štabovi i jedinice).

- Velika Narodna Skupština srpskog naroda Srpske oblasti Slavonije, Baranje i

---

⁵¹ Odluka, broj: C-8/1-91 od 1. septembra 1991., “Službeni glasnik Opštine Beli Manastir”, godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

⁵² Odluka, broj: C-3/1-91 od 1. septembra 1991., “Službeni glasnik Opštine Beli Manastir”, godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

⁵³ Odluka, broj: C-66/1-1991 od 1. septembra 1991., “Službeni glasnik Opštine Beli Manastir”, godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

⁵⁴ Naredba, broj 6/1-91 od 7. augusta 1991., “Glasnik Krajine”, godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁵⁵ Odluka, klasa: 021-05/91-01/84, urbroj: 2136-01-91-1 od 22. 8. 1991., “Glasnik Krajine”, godina I, broj 8, Knin, 26. august 1991.

⁵⁶ Odluka, broj: C-110/1-1991, “Službeni glasnik Opštine Beli Manastir”, godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

⁵⁷ Odluka, “Službeni glasnik Opštine Beli Manastir”, godina I, broj 1. od 24. 09. 1991.

Zapadnog Srema donosi na svojoj 2. sjednici, održanoj 25. rujna 1991. u Belom Manastiru, **Ustavni zakon Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i zapadni Srem**⁵⁸, u kojem se ta oblast definira kao “samostalna federalna jedinica u Jugoslaviji”, te se utvrđuje njezina ravnopravnost “sa drugim federalnim jednicama i njihovim delovima koje su donele odluku da ostanu u Jugoslaviji”. U **Zakonu o sprovođenju Ustavnog zakona**⁵⁹, donesenom na istom zasjedanju, utvrđuje se da “na području Srpske Oblasti prestaju važiti Ustav, zakoni i drugi propisi Republike Hrvatske”, a da “do donošenja odgovarajućih propisa Srpske Oblasti, na celokupnom prostoru Srpske Oblasti deluju do sada važeći savezni propisi (...) i započinje primena svih propisa Republike Srbije, kao pravna pravila”. U tom je zakonu također određeno da “danom stupanja na snagu Ustavnog zakona na području Srpske Oblasti prestaju sa radom svi organi državne vlasti, organi lokalne samouprave i drugi organi i organizacije Republike Hrvatske”, te da “svi stanovnici Srpske oblasti, danom stupanja na snagu Ustavnog zakona, gube državljanstvo Republike Hrvatske i zadržavaju državljanstvo Jugoslavije.”.

- Velika Narodna Skupština srpskog naroda Srpske oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema donosi na svojoj 3. sjednici, održanoj 10. listopada 1991. u Belom Manastiru, **Odluku o pripajanju teritorijalne odbrane Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem oružanim snagama SFRJ**⁶⁰, u kojoj se određuje da se “teritorijalna odbrana Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem pripaja oružanim snagama SFRJ i postaje njen sastavni deo”, te se “ovlašćuje vlada Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem da u dogovoru sa Saveznim sekretarijatom Narodne odbrane preduzme sve mere u cilju realizacije ove Odluke”.

Vlada SAO Krajine donosi 30. studenoga 1991. **Zakon o obrani**⁶¹, u kojem se izrijekom određuje da “Teritorijalna odbrana u SAO Krajini, kao dio jedinstvenih oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, štiti suverenitet, teritorijalnu cjelokupnost i ustavnim zakonom utvrđeno društveno uređenje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i SAO Krajine” (članak 31. stavak 1.). U članku 35. propisuje se da “za svoj rad, borbenu gotovost i upotrebu i rukovođenje i komandovanje teritorijalnom odbranom, komandant teritorijalne odbrane koji rukovodi jedinstvenom komandom za jedinice Jugoslavenske narodne armije i jedinice teritorijalne odbrane u izvršavanju zajedničkog borbenog zadatka, odgovoran je i pretpostavljenom komandantu teritorijalne odbrane”, te se u članku 38. izrijekom navode tijela nadležna za utvrđivanje brojnog rasporeda vojnih obveznika “u skladu sa brojnim rasporedom za potrebe Jugoslavenske narodne armije”.

- Velika Narodna Skupština Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem, na izvanrednom zasjedanju, održanom u Belom Manastiru 24. listopada 1991., a nakon održanog “konsultativnog sastanka na kojem su u Predsedništvu Jugoslavije

---

⁵⁸ Ustavni zakon broj: 3/91. od 25. 09. 1991., “Službeni glasnik Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem”, godina 1, broj 1. od 19. 12. 1991.

⁵⁹ Zakon broj: 4/91 od 25. 09. 1991., “Službeni glasnik Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem”, godina 1, broj 1. od 19. 12. 1991.

⁶⁰ Odluka, broj: 22/91 od 9. oktobra 1991., “Službeni glasnik Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem”, godina 1, broj 1. od 19. 12. 1991.

⁶¹ Zakon o obrani, broj 449/91-1 od 30. novembra 1991., “Glasnik Krajine”, godina I, broj 14, Knin, 2. decembar 1991.

učestvovali predstavnici: Republike Srbije, Republike Crne Gore, SAO Krajine, SO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema, SAO Istočne Hercegovine, SAO Romanije, srpskog naroda iz Bosne i Hercegovine, saveznih organa i uglednih pojedinaca”, donijela je posebne **Zaključke**⁶², u kojima “zahteva od Skupštine i Vlade Republike Srbije da preuzmu mere da se u roku od četrdeset osam sati sa posla otpuste i mobiliju svi muškarci (u starosnom dobu od 20 do 55 godina) sposobni za borbu, a izbegli sa ratom zahvaćenih područja”, te “nalaže Vladi SO Slavonija, Baranja i Zapadni Srem da nastavi sa naporima za iznalaženje mirnog rešenja državno-političke krize u Jugoslaviji, s tim da ni u jednoj varijanti ne može prihvatiti ostanak Srpske Oblasti Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema u okviru Hrvatske”. U točki 5. Zaključaka, Velika Narodna Skupština SO Slavonija, Baranja i Zapadni Srem “usvaja Deklaraciju o ujedinjenju sa SAO Krajinom i Bosanskom Krajinom”.

- Na petom redovnom zasjedanju održanom 22. studenoga 1991., Velika Narodna Skupština Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem donijela je **Zakon o privremenoj teritorijalnoj organizaciji Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem i privremenoj lokalnoj upravi**, u kojem je bilo propisano da “u Srpskoj Oblasti do regulisanja teritorijalnog razgraničenja sa Republikom Hrvatskom” teritorij općina čine općine Vukovar, Beli Manastir, Vinkovci, Dalj i Osijek s privremenim sjedištem u Tenji. Prema tom zakonu, područje općine Vukovar obuhvaćalo je ukupno 33 taksativno navedena naseljena mjesta (gradova, sela i zaselaka), uključujući Grad Vukovar, područje općine Beli Manastir obuhvaćalo je ukupno 38 naseljenih mjesta, područje općine Vinkovci obuhvaćalo je 41 naseljeno mjesto, uključujući Grad Vinkovce, područje općine Dalj obuhvaćalo je ukupno 6 naseljenih mjesta, a područje općine Osijek s privremenim sjedištem u Tenji obuhvaćalo je ukupno 26 naseljenih mjesta, uključujući cjelokupno područje Grada Osijeka.

3. Razdoblje osnivanja tzv. Republike Srpske Krajine na području Republike Hrvatske (prosinac 1991. - kolovoz 1995.)

- "Srpske autonomne oblasti" i "srpske oblasti" ujedinjuju se 19. prosinca 1991. u tzv. "Republiku Srpsku Krajinu" (RSK).

Skupština SAO Krajine, Velika Narodna Skupština Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem i Skupština Srpske Autonomne Oblasti Zapadna Slavonija donose 19. prosinca 1991. **Ustav Republike Srpske Krajine**⁶³. Republika Srpska Krajina u članku 1. Ustava definira se kao “nacionalna država srpskog naroda i država svih građana koji u njoj žive”, dok se **Amandmanom I. na Ustav Republike Srpske Krajine**⁶⁴ određuje da “teritoriju Republike Srpske Krajine čine srpske oblasti: Krajina, Slavonija, Baranja, Zapadni Srem i Zapadna Slavonija”. Prema članku 49. Ustava, “niko nema pravo da prizna ili potpiše kapitulaciju, niti da prihvati ili prizna okupaciju Republike Srpske Krajine ili bilo kojeg njenog dela”, a “izdaja Republike Srpske Krajine je zločin prema narodu i kažnjava se kao teško krivično djelo”. U

⁶² Zaključci, broj: 26/91 od 24. oktobra 1991., “Službeni glasnik Srpske Oblasti Slavonija, Baranja i Zapadni Srem”, godina 1, broj 1. od 19. 12. 1991.

⁶³ Ustav Republike Srpske Krajine, “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 1., Knin, 2. januar 1992.

⁶⁴ Amandmani I. do VI. na Ustav Republike Srpske Krajine od 26. februara 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 2., Knin, 27. februar 1992.

članku 123. Ustava izrijekom je propisano da će RSK “sa drugim dijelovima srpskog naroda na teritoriji Jugoslavije i njenim državama i dalje graditi čvrste državne veze sve u cilju stvaranja zajedničke države srpskog naroda”.

- Na temelju Ustava Republike Srpske Krajine, Skupština RSK na sjednici održanoj 21. ožujka 1992. donosi niz novih zakona kojima se ustrojava sustav vlasti (Zakon o Vladi Republike Srpske Krajine, Zakon o ministarstvima, Zakon o državnoj upravi, Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srpske Krajine i lokalnoj upravi, Zakon o pečatu državnih i drugih organa, Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, Zakon o javnom informisanju, Krivični zakon Republike Srpske Krajine, kojim se u RSK uvodi smrtna kazna⁶⁵, itd.)⁶⁶, ali i niz zakona iz područja statusnih prava građana.

Tako je u člancima 1. i 2. **Zakona o državljanstvu**⁶⁷ bilo propisano da “građanin Republike Srpske Krajine ima državljanstvo Republike Srpske Krajine”, te da je “državljanin Republike Srpske Krajine istovremeno i državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)”. U prijelaznoj odredbi članka 22. tog zakona bilo je propisano da se “državljaninom Republike Srpske Krajine smatra lice koje je upisano u evidenciju državljana SFRJ na teritoriji Republike Srpske Krajine”.

U članku 2. **Zakona o ličnoj karti**⁶⁸ bilo je propisano da obrazac lične karte sadrži: naziv “lična karta”, utisnut grb SFRJ, natpis “Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija” i “Republika Srpske Krajine”, dok su u članku 5. **Zakona o jedinstvenom matičnom broju građana**⁶⁹ brojevi registracijskog područja Republike Hrvatske (30-39) zamijenjeni brojevima 61 (Sjeverna Dalmacija), 62 (Banija), 63 (Zapadna Slavonija), 64 (Istočna Slavonija i Zapadni Srijem), 65 (Baranja), 66 (Lika) i 67 (Kordun).

- Na temelju članka 102. Ustava RSK, u kojem je bilo propisano da “oružane snage Republike Srpske Krajine čini teritorijalna odbrana Republike Srpske Krajine”, na sjednici 21. ožujka 1992. Skupština RSK donosi i novi **Zakon o odbrani**⁷⁰. U

⁶⁵ Krivični zakon, PR broj: 6 od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 4., Knin, 23. mart 1992. Pozivajući se na članak 347. stavak 1. točku 12. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (“Službeni glasnik RSK”, godina I, broj 5., Knin, 23. mart 1992.), ministar pravosuđa i uprave RSK donio je 14. siječnja 1993. **Uputstvo o postupku izvršenja smrtne kazne**, broj: 012-201/93-XII-02 (“Službeni glasnik RSK”, godina I, broj 1., Knin, 29. mart 1993.). U točkama 11. i 12. Uputstva bilo je propisano da se smrtna kazna izvršava “streljanjem bez prisustva javnosti, rano ujutro, po pravilu, van naselja”, ali da “predsednik suda može dozvoliti da izvršavanju smrtne kazne izuzetno prisustvuju i naučni radnici koji imaju naučni interes za to.” Prema dokumentaciji dostupnoj Ustavnom sudu Republike Hrvatske, drugo po redu Uputstvo o postupku izvršenja smrtne kazne, broj 24-135/95-XII-01, doneseno je 13. ožujka 1995. (“Službeni glasnik RSK”, godina IV, broj 3., Knin, 9. jun 1995.).

⁶⁶ Zakoni pod brojevima: PR 2, PR 5, PR 48, PR 3, PR 25, PR 10, PR 11 od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 3., Knin, 23. mart 1992.

⁶⁷ Zakon, broj: PR 17 od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, godina I., broj 3., Knin, 23. mart 1992.

⁶⁸ Zakon, broj: PR 11 od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 3., Knin, 23. mart 1992.

⁶⁹ Zakon, broj: PR 43 od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 3., Knin, 23. mart 1992.

⁷⁰ Zakon, broj: PR 7. od 21. marta 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 6., Knin, 23. mart 1992.

članku 5. tog zakona bilo je propisano sljedeće:

“Republika Srpska Krajina ima oružane snage koje su sastavni deo oružanih snaga SFRJ.

Oružane snage Republike Srpske Krajine u miru čini teritorijalna odbrana.

U slučaju neposredne ratne opasnosti i u ratu u sastav Oružanih snaga Republike Srpske Krajine uključuju se i jedinice milicije posebne namene. (...)

Pripadnik Srpske vojske Republike Srpske Krajine je svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv neprijatelja.”

- Srbija i Crna Gora “kao republike jednake u pravima ustanovile su novu državu pod nazivom Savezna Republika Jugoslavija (SRJ), usvajajući novi Ustav 27. travnja 1992. godine”.⁷¹

- Republika Srbija, sada kao dio Savezne Republike Jugoslavije, donosi na zasjedanju Narodne skupštine Republike Srbije, održanom 9. svibnja 1992., **Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju**⁷², kojim se u članku 144. stavcima 2. do 4. propisuje: "(2) Osiguraniku, odnosno licu koje je kao pripadnik oružanih snaga Jugoslavije učestvovalo u oružanim akcijama posle 17. avgusta 1990. godine, vreme provedeno u tim akcijama, kao i vreme provedeno u zarobljeništvu, računa se u posebni staž u dvostrukom trajanju. (3) Osiguraniku, odnosno licu iz stava 2. ovog člana u posebni staž u dvostrukom trajanju računa se i vreme provedeno na lečenju u medicinskoj rehabilitaciji usled bolesti ili povreda zadobijenih u oružanim akcijama i zarobljeništvu. (4) Sredstva za prava iz st. 1. do 3. ovog člana obezbeđuje Republika.”.

- Nakon stvaranja SRJ, Skupština Republike Srpske Krajine na sjednici održanoj 18. svibnja 1992. donosi **Amandman VIII. na Ustav Republike Srpske Krajine**⁷³, kojim se dotadašnji naziv “oružanih snaga Republike Srpske Krajine kao dijela oružanih snaga SFRJ” mijenja u “Srpska vojska Republike Srpske Krajine”.

Istog dana donosi se i **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obrani**⁷⁴. U članku 1. tog zakona, kojim je izmijenjen dotadašnji članak 5. Zakona o obrani, bilo je propisano:

“Republika Srpska Krajina ima Srpsku vojsku.

Srpsku vojsku u miru čine jedinice TO. U slučaju neposredne ratne opasnosti i u ratu u sastav Srpske vojske uključuju se i jedinice milicije posebne namene.”⁷⁵

⁷¹ Formulacija je preuzeta iz **Mišljenja br. 8. Arbitražne komisije Konferencije o miru u Jugoslaviji**, donesenog u Parizu 4. srpnja 1992., u kojem je utvrđeno da je “proces raspada bivše SFRJ završen i da valja ustanoviti da SFRJ više ne postoji”.

⁷² “Službeni glasnik Republike Srbije”, Beograd, broj 57 od 9. 5. 1992.

⁷³ Amandman VIII. na Ustav Republike Srpske Krajine od 18. maja 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 9., Knin, 19. maj 1992.

⁷⁴ Zakon, PR broj 58 od 18. maja 1992., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 9., Knin, 19. maj 1992.

⁷⁵ Skupština RSK usvojila je 20. travnja 1993. **Amandmane XII. do XIV. na Ustav RSK** (“Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 2., Knin, 22. april 1993.) kojima se izmijenila odredba prema kojoj Srpsku vojsku čini teritorijalna odbrana (TO), odnosno jedinice policije posebne namjene. Prema Amandmanu XII. iz 1993. godine, Srpsku vojsku Krajine čini stalni i rezervni sastav. Sukladno tome, **Zakonom o Srpskoj vojsci Krajine** (PR broj: 117 od 20. aprila 1993., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. I., broj 2., Knin, 22. april 1993.) određuje se da stalni sastav sačinjavaju profesionalni vojnici i vojnici na služenju vojnog roka, a rezervni sastav vojni obveznici.

Pripadnik Srpske vojske Republike Srpske Krajine je svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv neprijatelja.”

- Iako je Savezna Republika Jugoslavija tek bila uspostavljena, Skupština RSK donijela je i opći **Zakon o primeni propisa**⁷⁶, u kojem je odredila da će se u Republici Srpskoj Krajini "i dalje" primjenjivati kao pravna pravila "propisi Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije koji nisu u suprotnosti sa Ustavom i zakonima Republike Srpske Krajine, u oblastima u kojima Republika Srpska Krajina nije donela svoje propise”.

- Na istoj sjednici od 18. svibnja 1992., Skupština RSK usvojila je i proglasila **Deklaraciju o političkim ciljevima Republike Srpske Krajine**⁷⁷. U Deklaraciji se uvodno ističe da "razmatrajući aktualne probleme, imajući u vidu i razvoj i promjene do kojih je došlo na tlu bivše SFRJ ... zaključili smo da u ovoj deklaraciji objavimo svoja gledišta o sadašnjim i budućim ciljevima Republike i njenim odnosima sa obnovljenom Jugoslavijom i susjednim državama". U točki IV. Deklaracije utvrđuje se da će Republika Srpska Krajina "nakon što su na njenoj teritoriji prestali da važe propisi Republike Hrvatske poslije izbijanja oružanog sukoba, očuvati svoje obaveze i prava koje ima u odnosu na Jugoslaviju kojoj ostaje privržena i od koje očekuje da ispunjava obaveze koje je preuzela u odnosu na Republiku Srpsku Krajinu, odnosno područje pod zaštitom Ujedinjenih naroda u okviru mirovne operacije". Deklarirajući prihvaćanje "mirovnog koncepta po dolasku snaga Ujedinjenih nacija u Krajinu", u točki VI. ističe se da "Republika Srpska Krajina i srpski narod nije spreman da nakon što su propali pokušaji neoustaških vlasti pod okriljem HDZ da srpski narod liši njegovih konstitutivnih prava, prihvati bilo čije predloge koji srpskom narodu u Republici Srpskoj Krajini nameću manjinski položaj, jer je on bio prinuđen da se tome suprotstavi oružjem da bi sačuvao svoju samostalnost". U tom kontekstu, u točki VII. utvrđuje se da "Republika Srpska Krajina nije spremna da prihvati gotova rešenja niti statute koji bi je lišili nezavisnosti i samostalnosti koje je ona stekla. Republika će, međutim, biti spremna da kad za to sazru uslovi, povede pregovore o uslovima dobrog susjedstva i saradnje sa republikama na njenim granicama". Sve "do postizanja zadovoljavajućeg rešenja", međutim, "Republika će biti prinuđena da obustavi proces demobilizacije jedinica i povlačenja vojne opreme sa njene teritorije" (točka IX.), te "poziva sve svoje građane koji su do sada radili u jedinicama Jugoslavenske armije da se vrate u Republiku i stave na raspolaganje nadležnim organima" (točka X.). Konačno, u točki XVI. Deklaracije posebno se naglašava da samo legitimni predstavnici RSK "mogu pregovarati sa međunarodnim faktorima o pitanjima koja se tiču interesa Republike. Odgovornost Jugoslavije i njenih organa odnosi se samo na međusobno preuzete obaveze, ali se, u ime Republike, ne mogu buduće preuzimati eventualne nove obaveze koje se tiču budućnosti bez prethodnih dogovora sa njenim organima.”.

- Skupština Republike Srpske Krajine i Skupština Republike Srpske, na zajedničkoj sjednici održanoj u Prijedoru 31. listopada 1992., usvojile su zajedničku

Tim se zakonom podrobno uređuje i pravni položaj tzv. dobrovoljaca, kojima se smatraju "lica koja ne podležu vojnoj obvezi, kao i vojni obveznici koji nemaju ratni raspored, a na svoj zahtev su primljena u Vojsku" za vrijeme ratnog stanja, stanja neposredne ratne opasnosti ili izvanrednog stanja (čl. 15.).

⁷⁶ Zakon, PR broj 77 od 18. maja 1992., "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", god. I., broj 12., Knin, 22. maj 1992.

⁷⁷ Deklaracija, "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", god. I., broj 9., Knin, 19. maj 1992.

Deklaraciju⁷⁸, kojom započinju i prve pripreme za ujedinjavanje RSK (stvorene na području Republike Hrvatske) i Republike Srpske (stvorene na području Bosne i Hercegovine). U Deklaraciji se, između ostaloga, utvrđuje: "1) Dvije skupštine objavljuju da će pravni sistemi u Republici Srpskoj Krajini i Republici Srpskoj biti identični. 2) Dvije skupštine objavljuju da građani Republike Srpske i Republike Srpske Krajine imaju srpsko državljanstvo, i da su državni simboli isti... 3) Dvije skupštine objavljuju da se napad na jednu od Republika smatra istovremeno i napadom na drugu Republiku, zbog čega stupaju u obrambeni savez čiji je zadatak da obostrano štiti ostvarenu slobodu i integritet objiju Republika. 4) Dvije skupštine objavljuju da nadležni organi i institucije treba da osiguraju jedinstven sistem obrazovanja, što uključuje jedinstven pravopis, jezik i ćirilčno pismo. 5) Dvije skupštine objavljuju spremnost za sve vidove povezivanja Republika u oblasti inostranih poslova, informisanja, komunikacija, transporta, kulture, socijalne i zdravstvene zaštite, ekonomskih aktivnosti, trgovine i spoljne trgovine, energije, ekologije i dr. 6) Dvije skupštine objavljuju da će Republika Srpska i Republika Srpska Krajina urediti zajedničke odnose iz oblasti carinske, kreditno-monetarne, fiskalne i politike platnog sistema. 7) Skupština Republike Srpske i Skupština Republike Srpske Krajine donijeće odluku da se izbori za zajedničku Ustavotvornu skupštinu obave što prije, a najkasnije 90 dana po završetku rata... 10) Svi vidovi suradnje iz ove deklaracije ponudiće se i drugim srpskim državama. 11) Pokrenuće se inicijativa za sazivanje svih srpskih skupština (Republike Srpske Krajine, Republike Srpske, Republike Srbije i Republike Crne Gore)... 12) Skupština Republike Srpske i Republike Srpske Krajine opredeljuju se za državno ujedinjenje... Ujedinjenje se odlaže do isteka plana OUN o zaštiti Republike Srpske Krajine (Vensov plan) i sprovedeće se na osnovi rezultata plebiscita."

- U 1993., kao i u godinama koje su uslijedile, donose se brojni zakoni i drugi propisi kojima se uređuju svi segmenti društvenog, političkog i gospodarskog uređenja tzv. "Republike Srpske Krajine", ali i odnosi RSK prema drugim državama, te se - osobito tijekom 1995. godine - stvaraju pravne pretpostavke za "državotvorno" ujedinjenje s Republikom Srpskom i stvaranje zajedničke države.

- Skupština Republike Srpske Krajine, na prvoj sjednici Prvog redovnog zasjedanja održanoj 20. travnja 1993. u Okučanima, donosi **Odluku o neprihvatanju administrativne podele Kraljevine Jugoslavije koju je izvršilo rukovodstvo zabranjene KPJ krajem novembra 1943. godine u Jajcu**⁷⁹, čime su se i formalnopravno negirali temelji na kojima su stvorene današnje međunarodno priznate granice država nastalih na području bivše SFRJ. Istog dana donosi se i **Zakon o praznicima Republike Srpske Krajine**⁸⁰, kojim se 26. veljače proglašava Danom Republike Srpske Krajine, a 17. kolovoza Danom ustanka srpskog naroda.

- Skupština Republike Srpske Krajine donosi na sjednici održanoj 16. listopada 1993. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o državljanstvu**⁸¹, koji određuje da

⁷⁸ Deklaracija od 31. oktobra 1992., "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", god. I., broj 17., Knin, 2. novembar 1992.

⁷⁹ Odluka, broj: 01-2-18/1-93 od 20. 4. 1993., "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", godina I, broj 3., Knin, 20. april 1993.

⁸⁰ Zakon, broj: PR 15 od 20. aprila 1993., "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", godina I, broj 3., Knin, 20. april 1993.

⁸¹ Zakon, broj: PR 31 od 16. 10 1993., "Službeni glasnik Republike Srpske Krajine", godina I., broj 10.,

se u cijelom tekstu Zakona o državljanstvu iz 1992. godine riječi “Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija” zamjenjuju riječima “Savezna Republika Jugoslavija”, a kratica “SFRJ” kraticom “SRJ”. Tim se izmjenama i dopunama također određuje da se, osim osoba koje su upisane u evidenciju državljana SFRJ na teritoriju RSK, državljaninom RSK po sili zakona smatra i svako “lice srpske nacionalnosti čije je prebivalište izvan Republike Srpske Krajine i upisano je u evidenciju državljana SFRJ na prostoru bivše Republike Hrvatske”, te svako “lice srpske nacionalnosti rođeno na prostoru bivše Republike Hrvatske i ima prebivalište izvan teritorije RSK”, kao i njihova djeca “bez obzira na mjesto rođenja, odnosno prebivalište”.

Vlada Republike Srpske Krajine donijela je na 59. sjednici održanoj 3. kolovoza 1993. **Odluku o režimu zabrane ulaska na teritoriju RSK**⁸², u kojoj se izrijeком “zabranjuje ulazak svim građanima u Republiku Srpsku Krajinu iz Republike Hrvatske”, kao i “sa drugih državnih teritorija s kojima je RSK u ratu” i s kojima nema diplomatske odnose.

Vlada Republike Srpske Krajine donijela je na sjednici održanoj 28. travnja 1994. **Odluku o režimu kretanja i boravku u bezbjednosnoj zoni prema Republici Hrvatskoj**⁸³. U članku 2. te odluke propisano je da “bezbjednosna zona prema Republici Hrvatskoj obuhvata dio teritorija Republike Srpske Krajine na kopnu, moru, rječama i jezerima dubine dva kilometra od pređašnje linije dodira sa hrvatskim snagama kao i teritoriju sela Kašić, Islam Grčki, Smoković, Čitluk, Divoselo i Počitelj koja se smatraju integralnim dijelom teritorije Republike Srpske Krajine”. Člankom 8. te odluke, hrvatskim državljanima izričito se zabranjivao pristup i dolazak u “bezbjednosne” zone RSK.

Pozivajući se na članak 100. Zakona o kretanju i boravku stranaca u Jugoslaviji (“Službeni list SFRJ, broj 56/80), Vlada Republike Srpske Krajine donijela je 13. listopada 1994. **Uredbu o izdavanju viza i putnih isprava strancima, vođenju evidencija i izvještavanju o izdatim vizama i putnim ispravama u diplomatskim i konzularnim predstavništvima Republike Srpske Krajine u inostranstvu**⁸⁴, u kojoj je propisala da “DKP (diplomatsko ili konzularno predstavništvo RSK - op.) neće izdavati vizu državljanima Republike Hrvatske, Republike Slovenije, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Bosne i Hercegovine”, ali “izuzetno nosiocima putnih isprava ovih zemalja, uz prethodnu suglasnost MUP-a može se izdati viza i to: licima krajiškog porijekla, licima u braku sa krajiškim državljanima i iz humanitarnih razloga”.

- Pripreme za ujedinjavanje RSK s “drugim srpskim državama”, započete krajem 1992. godine, počinju se formalnopravno ostvarivati tijekom 1995. godine. Skupština RSK, na 3. sjednici I. redovnog zasjedanja, održanoj u Borovu Selu 20.

Knin, 18. august 1993.

⁸² Odluka, broj: 05-3-865/93. od 03. 08. 1993., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, godina I, broj 3., Knin, 20. april 1993.

⁸³ Odluka, broj: 05-3-4/94 od 28. 04. 1994., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. III, broj 8., Knin, 11. maj 1994. Tzv. “bezbjednosna zona prema Republici Hrvatskoj” odnosila se na područje znano pod nazivom “Medački džep”.

⁸⁴ Uredba, broj: 05-2-1213/94 od 13. 10. 1994., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. III., broj 21., Knin, 13. decembar 1994.

svibnja 1995., donijela je **Odluku o pristupanju realizaciji ujedinjenja Republike Srpske Krajine i Republike Srpske**⁸⁵. Ta je odluka donesena na temelju “rezultata referenduma sprovedenog juna meseca 1993. godine o ujedinjenju Republike Srpske Krajine sa Republikom Srpskom i drugim srpskim državama, a u skladu s projektom o ostvarivanju Srpske federacije kojega je Skupština Republike Srpske Krajine prihvatila na sjednici održanoj 10. novembra 1994., a Skupština Republike Srpske prihvatila na sjednici 15-16. aprila 1995. godine”. U toj se odluci, između ostaloga, navodi da se “proces ujedinjenja neće voditi suprotno interesima drugih Srpskih država, SRJ prije svega, odnosno proces će se usuglašavati sa svim Srpskim državama”.

U vrijeme donošenja prethodno navedene odluke već je bio na snazi **Zakon o dopuni Zakona o političkim organizacijama**⁸⁶, koji je u članku 10a. propisivao da “politička organizacija osnovana i registrovana u SR Jugoslaviji ili njezinim Republikama i Republici Srpskoj (...) može se organizovati i politički delovati u Republici Srpskoj Krajini...”, čime je postupno stvaran jedinstveni stranački sustav u republikama Srbiji i Crnoj Gori, odnosno u Saveznoj Republici Jugoslaviji, u Republici Srpskoj (Bosna i Hercegovina) i u Republici Srpskoj Krajini (Republika Hrvatska). Isto tako, u to je vrijeme već bila na snazi i **Odluka o usvajanju teksta Protokola o regulisanju jedinstvenog carinskog i spoljnotrgovinskog sistema na području Savezne Republike Jugoslavije, Republike Srpske i Republike Srpske krajine**⁸⁷, koju je Vlada Republike Srpske Krajine donijela 24. svibnja 1994.

Na temelju Odluke o pristupanju realizaciji ujedinjenja Republike Srpske Krajine i Republike Srpske, na 4. sjednici prvog redovnog zasjedanja održanoj 29. svibnja 1995. u Kninu, Skupština RSK donijela je dvije odluke objavljene u jednom od posljednjih izdanja službenog glasila RSK, i to: **Odluku**⁸⁸ kojom se daje “prethodna suglasnost Skupštine Republike Srpske Krajine na Odluku o državom ujedinjenju Republike Srpske Krajine i Republike Srpske i **Odluku**⁸⁹ kojom se daje “prethodna suglasnost Skupštine Republike Srpske Krajine na Ustavni zakon o privremenom ustavnom uređenju Ujedinjene Republike Srpske”.

Napomena: Ustavnom sudu Republike Hrvatske nije bila dostupna dokumentacija iz koje bi se mogle utvrditi osnove stvaranja tzv. SO Zapadne Slavonije tijekom 1990. i 1991. godine, tako da je pravna analiza u tom razdoblju obuhvatila samo državna područja na kojima je pokušano pravno oblikovanje tzv. SAO Krajine i tzv. SO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema. Jedini dostupni akt koji se izravno odnosi na status SO Zapadne Slavonije, a koji je bio dostupan Ustavnom sudu, jest **Odluka o statusu Srpske oblasti Zapadne Slavonije**⁹⁰, koju je na sjednici

⁸⁵ Odluka, broj: 01-02-02-41/1-95, donesena u Borovu Selu 20. maja 1995., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. IV., broj 3., Knin, 9. jun 1995.

⁸⁶ Zakon, PR broj: 59 od 21. 04. 1994., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. III., broj 8., Knin, 11. maj 1994. Zakon o političkim organizacijama RSK donesen je 1992.

⁸⁷ Odluka, broj 05-3-110/94 od 24. 05. 1994., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. III., broj 9., Knin, 25. maj 1994.

⁸⁸ Odluka, broj: 01-02-02-29/1-95, donesena u Kninu 29. maja 1995. god., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. IV., broj 3., Knin, 9. jun 1995.

⁸⁹ Odluka, broj: 01-02-02-30/1-95 donesena u Kninu 29. maja 1995. god., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, god. IV., broj 3., Knin, 9. jun 1995.

⁹⁰ Odluka, broj: 01-2-27/1-93 od 05. 06. 1993., “Službeni glasnik Republike Srpske Krajine”, godina I., broj 5., Knin, 5. juna 1993.

održanoj u Kninu 5. lipnja 1993. donijela tada već formirana Skupština Republike Srpske Krajine, a kojom se nalaže sljedeće: "Status Srpske oblasti Zapadne Slavonije u vojnom i bezbednosnom pogledu u svim vidovima izjednačiti sa ostalim oblastima Republike Srpske Krajine, što posebno podrazumeva i upotrebu oružja smeštenog u skladištima pod kontrolom Republike Srpske Krajine i kontrolom UNPROFOR-a."

3. DJELOVANJE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU 1990. - 1991.

Ustavni sud postupao je već 1990. godine u povodu protuustavnih akata i radnji poduzimanih s ciljem upravno-teritorijalne dezintegracije Socijalističke Republike Hrvatske radi stvaranja pretpostavki za otcjepljenje dijelova njezina teritorija.

- **Rješenjem, broj: U/I-214/1990 od 14. kolovoza 1990.**,⁹¹ Ustavni sud obustavio je od izvršenja do konačne odluke Suda sve pojedinačne akte i radnje poduzete na temelju: - Odluke o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Knin od 27. lipnja 1990. ("Službeni vjesnik općina Drniš, Knin i Šibenik". br. 12/90) - Odluke o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Donji Lapac od 28. lipnja 1990. godine - Dogovora o pristupanju Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Gračac od 29. lipnja 1990. godine - Odluke o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Obrovac od 12. srpnja 1990. godine - Odluke o pristupanju općine Vojnić Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Vojnić od 24. srpnja 1990. godine - Odluke o pristupanju općine Dvor Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Dvor od 17. srpnja 1990. godine.

- **Odlukom, broj: U/I-214/1990 od 28. kolovoza 1990.**,⁹² Ustavni sud poništio je: - Odluku o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Knin od 27. lipnja 1990. godine ("Službeni vjesnik općine Drniš, Knin i Šibenik", br. 12/90), - Odluku o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Donji Lapac ("Službeni vjesnik Like", br. 12/90), i - Dogovor o pristupanju Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Gračac ("Službeni vjesnik Like", br. 12/90), te je utvrdio da sljedeći akti ne proizvode pravne učinke: - Odluku o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Vojnić od 24. srpnja 1990. godine; - Odluku o pristupanju općine Dvor Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Dvor od 17. srpnja 1990. godine; - Odluku o pristupanju općine Glina Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Glina od 24. srpnja 1990. godine; - Odluku o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like Skupštine općine Obrovac od 12. srpnja 1990. godine, i - Odluku o pristupanju općine Benkovac Zajednici općina Knin Skupštine općine Benkovac od 6. kolovoza 1990. godine.

U obrazloženju odluke, Ustavni sud je utvrdio da se osporenom Odlukom

⁹¹ Narodne novine, broj 33 od 17. kolovoza 1990.

⁹² Narodne novine, broj 35 od 3. rujna 1990.

Skupštine općine Knin od 27. lipnja 1990. godine osniva Zajednica općina Sjeverne Dalmacije i Like, koju je donijela Skupština općine Knin na osnovi točke 1. Amandmana LXIII. na Ustav SR Hrvatske (Narodne novine, broj 28/89), da u zajednicu općina ulaze općine Knin, Benkovac, Gračac, Donji Lapac, Obrovac i Titova Korenica, da toj zajednici općina mogu pristupiti i druge općine izvan područja Dalmacije i Like, da je zajednica općina pravna osoba sa sjedištem u Kninu, da ima skupštinu zajednice i organe upravljanja, da odluka stupa na snagu kad je u istom tekstu usvoje najmanje dvije općine i da će se objaviti u "Službenom vjesniku". Odluke i akti ostalih općina doneseni su nakon te odluke i imaju karakter pristupanja tako osnovanoj zajednici općina.

Prema utvrđenju Ustavnog suda, Odluka Skupštine općine Knin o osnivanju zajednice općina nije u skladu s Ustavom budući da nijedna skupština općine nema, niti je imala, ustavno ovlaštenje da osnuje zajednicu općina, da utvrđuje teritorij zajednice općina, odnosno da propisuje koje općine čine takvu zajednicu općina. Naime, samo se Ustavom i zakonom može utvrđivati politički i teritorijalni sustav Republike.

Budući da se i nakon toga dana nastavilo donošenje akata o osnivanju i konstituiranju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like (jer joj još i nakon 25. srpnja 1990. pristupaju neke općine, kao npr. općina Benkovac), skupštine općina odlučivale su u osnivanju Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like na način suprotan Ustavu. Ustavni sud je utvrdio da se takvim osnivanjem zajednica općina narušava političko ustrojstvo Republike.

- **Rješenjem, broj: U-I-331/1990 od 31. prosinca 1990. godine,**⁹³ Ustavni sud obustavio je od izvršenja do konačne odluke sve pojedinačne akte i radnje poduzete na temelju: - Odluke Skupštine općine Benkovac od 20. 12. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, Odluke Skupštine općine Vojnić od 20. 12. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluke Skupštine općine Dvor od 21. 12. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluke o usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, ocjenjujući da su u konkretnom slučaju ispunjeni svi uvjeti za donošenje privremene mjere, uz utvrđenje da "eventualne odluke drugih općinskih skupština - sadržaja istog ili sličnog osporenim odlukama - također ne mogu biti osnova za usvajanje "Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine" i "Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine".

- **Odlukom, broj: U/I-331/1990 od 10. siječnja 1991.,**⁹⁴ Ustavni sud poništio je: - Odluku Skupštine općine Benkovac od 20. XII. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; - Odluku Skupštine općine Vojnić od 20. XII. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i usvajanju Odluke o provođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; - Odluku Skupštine općine Dvor od 21. XII 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluka u usvajanju Odluke Privremenog Predsjedništva Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine od 12. XII.

⁹³ Narodne novine, broj 59 od 31. prosinca 1990.

⁹⁴ Narodne novine, broj 1 od 17. siječnja 1991.

1990; - Odluku Skupštine općine Obrovac od 20. XII. 1990. godine o usvajanju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; - Odluku Skupštine općine Gračac od 20. XII.1990. godine o usvajanju Statuta Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like - Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o sprovođenju Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine; - Odluku Skupštine općine Kostajnica od 19. XII. 1990. godine o pristupanju Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine; - Odluku Skupštine općine Kostajnica od 19. XII. 1990 o raspisivanju referendumu; - Statutarnu Odluku Skupštine općine Knin od 20. XII. 1990. o promjeni Statuta općine Knin; - svaki drugi akt svrha kojeg je prihvaćanje i ostvarenje pravno nepostojećeg Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, odnosno akta o pristupanju tzv. Zajednici opština Sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine.

Ustavni sud u obrazloženju ističe da osporenim odlukama navedene općine usvajaju Statut Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluku o njegovu provođenju, odnosno pristupaju tzv. "Zajednici opština Sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine". Pri osnivanju te neustavne tvorevine pozivaju se na Zajednicu općina Sjeverne Dalmacije i Like, iako su odluke općinskih skupština o osnivanju te Zajednice prethodno već poništene odlukom Ustavnog suda, broj: U/I-214/1990. ("Narodne novine", br. 35/90). Ustav iz 1974. godine - za vrijeme važenja kojeg su donesene osporene odluke - nije sadržavao osnovu za osnivanje autonomnih oblasti u okviru SR Hrvatske. Takve osnove ne sadrži ni važeći Ustav Republike Hrvatske. Naprotiv, u Temeljnim odredbama toga Ustava, u članku 1, utvrđeno je da je Republika Hrvatska jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država, a u članku 2. stavku 1. da je suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv, nedjeljiv i neprenosiv. Stoga su osporene odluke o usvajanju neustavnih akata Srpske Autonomne Oblasti Krajine (Statut Srpske Autonomne Oblasti Krajine i Odluka o njegovu provođenju), kao i odluke o pristupanju u njezin sastav, u neskladu i sa Ustavom iz 1974. godine i sa važećim Ustavom Republike Hrvatske. U neskladu i s ranijim i s postojećim Ustavom su također Odluka Skupštine općine Kostajnica o raspisivanju referendumu, kao temelj za pristupanje općine Kostajnica u Srpsku Autonomnu Oblast Krajine, te Statutarna odluka Skupštine općine Knin o promjeni Statuta općine Knin, kojom se općina Knin uključuje u sastav spomenute Srpske Autonomne Oblasti Krajine.

Ustavni sud ujedno je poništio i svaki drugi akt svrha kojeg je prihvaćanje i ostvarenje neustavnog, pravno nepostojećeg Statuta Srpske Autonomne Oblasti Krajine, odnosno akta o pristupanju tzv. Zajednici opština Sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine.

- **Odlukom, broj: U/I-14/1991 od 29. siječnja 1991. godine,**⁹⁵ Ustavni sud poništio je Odluku o raspisivanju referendumu o pristupanju općine Vrginmost Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine od 15. siječnja 1991. godine, br. 2194-01-91-1. U obrazloženju se navodi da se osporenim odlukom raspisuje referendum za izjašnjenje radnih ljudi i građana općine Vrginmost o pristupanju Općine Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine, s time da se referendum održi 3. veljače 1991. u svim mjesnim zajednicama općine Vrginmost. Odlukom Ustavnog suda broj U/I-331/1990 (Narodne novine, broj 1/91) utvrđeno je da je tzv. "Srpska Autonomna Oblast Krajine" neustavna tvorevina, pa je Ustavni sud akte općinskih skupština koje su

⁹⁵ Narodne novine, broj 4 od 2. veljače 1991.

usvojile Statut, donijele odluke o provođenju Statuta, o raspisivanju referendumu odnosno druge akte o prihvaćanju i ostvarivanju Statuta tzv. Srpske Autonomne Oblasti Krajine, odnosno akte o pristupanju tzv. Zajednici općina Sjeverne Dalmacije i Like - Srpskoj Autonomnoj Oblasti Krajine - poništio.

Ustavni sud iznova je utvrdio da tzv. Srpska Autonomna Oblast Krajine pravno ne postoji, pa su svi akti i radnje upravljani na osnivanje te tzv. oblasti protivni Ustavu Republike Hrvatske. Stoga se raspisivanjem i provođenjem referendumu o pristupanju toj tzv. oblasti krši ne samo navedena odluka Ustavnog suda, nego i narušava teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske.

- **Odlukom, broj: U/I-39/1991 od 28. veljače 1991. godine,**⁹⁶ Ustavni sud poništio je Odluku Skupštine općine Pakrac o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini od 22. veljače 1991. godine. U obrazloženju odluke, Ustavni sud je utvrdio da Ustav Republike Hrvatske ne sadrži ustavne osnove za postojanje tvorevine kakva je tzv. "Srpska Autonomna Oblast Krajina". Postojanje takve tvorevine nije dozvoljeno prema Temeljnim odredbama Ustava koji u članku 1. utvrđuje da je Republika Hrvatska jedinstvena i nedjeljiva demokratska i socijalna država, a u članku 2. stavku 1. da je suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv, nedjeljiv i neprenosiv. Budući da spomenuta tvorevina kao nesuglasna Ustavu Republike Hrvatske pravno ne postoji, svi akti i radnje u vezi s njom, pa tako i osporena odluka o pristupanju općine Pakrac SAO Krajine, nisu suglasni Ustavu Republike Hrvatske.

- **Odlukom, broj: U/I-34/1991 od 10. travnja 1991. godine,**⁹⁷ Ustavni sud poništio je Odluku Zbora građana mjesta Vrzići od 28. studenoga 1990. godine o raspisivanju referendumu radi odlučivanja o izdvajanju mjesta Vrzići iz Mjesne zajednice Vratnik - općina Senj, i pripajanju Mjesnoj zajednici Brlog - općina Otočac i Odluku o izdvajanju mjesta Vrzići iz Mjesne zajednice Vratnik - općina Senj, i pripajanju Mjesnoj zajednici Brlog - općina Otočac, od 9. prosinca 1990. godine. U obrazloženju odluke, Ustavni sud je utvrdio da prema članu 10. stavku 2. Zakona o područjima općina u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj ("Narodne novine", br. 39/62, 5/63, 13/65, 54/65, 27/67, 8/68, 20/68, 21/68, 30/70, 44/70, 48/70, 11/73, 6/74, 42/74, 1/75, 9/78, 31/80, 40/81, 5/86, 49/86, 55/86, 27/88, 29/88), odluku o raspisivanju referendumu, radi odlučivanja o izdvajanju pojedinog mjesta iz sastava određene općine, donosi općinska skupština te općine. Nadalje, prema članu 1. stavu 2. Zakona, područja općina, tj. mjesta koja ulaze u njihov sastav, utvrđuju se isključivo zakonom. Stoga, u konkretnom slučaju, eventualnu odluku o raspisivanju referendumu radi odlučivanja o izdvajanju mjesta Vrzići iz Mjesne zajednice Vratnik može donijeti samo Skupština općine Senj, a eventualno izdvajanje mjesta Vratnik iz općine Senj i njegovo pripajanje općini Otočac moguće je ostvariti samo zakonom. Naime, područja općina, tj. mjesta koja ulaze u njihov sastav utvrđuju se isključivo zakonom. Budući da je osporene odluke donio Zbor građana mjesta Vrzići, dakle nenadležan organ, ove su odluke suprotne odredbama člana 1. stava 2. i člana 10 stava 2. navedenog zakona.

- **Odlukom, broj: U/I-83/1991 od 4. srpnja 1991. godine,**⁹⁸ Ustavni sud poništio je: - Odluku o raspisivanju referendumu o izdvajanju iz općine Otočac i pripajanju općini Titova Korenica: 1) Zbora građana Mjesne zajednice Zalužnica od

⁹⁶ Narodne novine, broj 10 od 6. ožujka 1991.

⁹⁷ Narodne novine, broj 21 od 2. svibnja 1991.

⁹⁸ Narodne novine, broj 35 od 18. srpnja 1991.

10. studenoga 1990. godine; 2) Skupštine Mjesne zajednice Vrhovine od 16. studenoga 1990; 3) Skupštine i Zbora građana Mjesne zajednice Doljani od 26. studenoga 1990; 4) Zbora građana Mjesne zajednice Srpsko Polje od 27. studenoga 1990; 5) Zbora građana Mjesne zajednice Podum od 28. studenoga 1990. godine; 6) Zbora građana Mjesne zajednice Donji Babin Potok od 29. studenoga 1990; 7) Zbora građana Mjesne zajednice Gornji Babin Potok od 29. studenoga 1990; 8) Zbora građana Mjesne zajednice Gornje Vrhovine od 29. studenoga 1990; 9) Zbora građana Mjesne zajednice Turjanski od 29. studenoga 1990; 10) Zbora građana Mjesne zajednice Škare od 30. studenoga 1990; 11) Zbora građana Mjesne zajednice Drenov Klanac i Brloška Dubrava od 1. prosinca 1990; 12) Zbor građana Mjesne zajednice Ponori od 1. prosinca 1990; 13) Zbora građana Mjesne zajednice Rudopolje od 1. prosinca 1990; 14) Zbora građana Mjesne zajednice Brlog od 1. prosinca 1990; 15) Zbora građana Mjesne zajednice Glavace od 1. prosinca 1990. i 16) Zbora građana Mjesne zajednice Dabar od 1. prosinca 1990. U obrazloženju odluke Ustavni sud je utvrdio da se područje općina, to jest mjesta koja ulaze u njihov sastav, utvrđuje isključivo zakonom, s tim da izjašnjavanje građana na referendumu ima samo savjetodavni karakter, jer rezultat referendumu ne obvezuje Sabor Republike Hrvatske da donese zakon u skladu s mišljenjem građana izraženim na referendumu. Budući da su osporene odluke donijeli nenadležni organi, one su suprotne odredbama Zakona o područjima općina u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, pa zbog toga ne mogu proizvoditi nikakve pravne učinke.

- U Odluci, broj : **U/I-65/1991 od 4. srpnja 1991. godine**,⁹⁹ Ustavni sud je utvrdio da je "Odluka o izdvajanju Ispostave SDK Titova Korenica od SDK Republike Hrvatske i pripajanju SDK SAO Krajina", koju je donijela Skupština općine Titova Korenica 18. ožujka 1991. godine, ništava i da ne proizvodi pravne učinke. Budući da su odlukom Ustavnog suda, broj: U/1331/1990, poništeni kao nesuglasni Ustavu Republike Hrvatske svi akti u vezi s neustavnom i pravno nepostojećom tvorevinom, tzv. "Srpskom Autonomnom Oblasti Krajina", pa ta tvorevina pravno ne postoji, svi akti i radnje u vezi s njom nesuglasni su Ustavu Republike Hrvatske i slijedom toga ništavi. Stoga je i osporena odluka kojom se Ispostava službe društvenog knjigovodstva Titova Korenica pripaja tzv. "SDK SAO Krajina" nesuglasna Ustavu Republike Hrvatske, ništava i ne proizvodi pravne učinke.

- Pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske pokrenut je 1992. godine, u povodu zahtjeva Javnog tužilaštva, i **postupak za donošenje odluke o zabrani rada Srpske demokratske stranke - SDS** (predmet, broj: U-VI-295/1992). Prije donošenja odluke Ustavnog suda, međutim, Ministarstvo uprave svojim je rješenjem od 27. veljače 1995. godine, klasa: UP/I006-01/95-01/21, urbroj: 515-02-02/3-95-2, utvrdilo prestanak djelovanja Srpske demokratske stranke s danom 18. veljače 1992. godine i brisalo je iz Registra političkih stranaka Republike Hrvatske pod reg. brojem 21. Knjiga I. Nakon toga prestala je nadležnost Ustavnog suda da odluči o zahtjevu za zabranu rada SDS.

---

⁹⁹ Narodne novine, broj 36 od 24. srpnja 1991.

4. PRAVNO-POLITIČKI AKTI SABORA REPUBLIKE HRVATSKE O AGRESIJI NA REPUBLIKU HRVATSKU I O OKUPACIJI NJEZINIH PODRUČJA

Pravno-političke ocjene o zbivanjima na području Republike Hrvatske, kao i donošenje odluka s njima u vezi, bile su u nadležnosti Sabora Republike Hrvatske. U ovoj se točki prikazuju najvažnije parlamentarne rezolucije, zaključci i odluke donesene u razdoblju od 1990. do 1995. u vezi s agresijom na Republiku Hrvatsku i okupacijom dijelova njezina teritorija.

- Reagirajući na otvorenu oružanu pobunu protiv Republike Hrvatske, Sabor Republike Hrvatske, na izvanrednoj zajedničkoj sjednici Vijeća udruženog rada, Vijeća općina i Društveno-političkog vijeća, održanoj 24. kolovoza 1990., donio je **Rezoluciju o zaštiti ustavnog demokratskog poretka i nacionalnim pravima u Hrvatskoj**.¹⁰⁰ U njoj je, između ostaloga, bilo utvrđeno sljedeće:

“U odsudnim povijesnim procesima nestajanja državnog socijalizma u svjetskim razmjerima, u vrijeme razvoja pravne države i parlamentarne demokracije u cijeloj istočnoj Europi, u Jugoslaviji su dogmatske i hegemonističke snage pristupile obrani starog poretka svim sredstvima. U nasilnom zaustavljanju demokratskih i reformskih kretanja, one koriste neustavne, nelegalne i nelegitimne metode, koje uključuju poticanje nacionalnih sukoba i oružane pobune. U sklopu tog scenarija, u poticanju nasilnih i protuustavnih akcija, manipuliranje narodom, stvaranje psihoze straha i ugroženosti u Hrvatskoj uključilo se i vodstvo Srpske demokratske stranke. Provodeći agresivnu politiku takozvane antibirokratske revolucije pritiscima, prijetnjama i drugim nelegalnim sredstvima, ono u praksi poriče rezultate slobodnih, demokratskih izbora te ruši legalno izabrana tijela u pojedinim općinama, sprečavajući funkcioniranje pravne države. (...) Straže i barikade i nasilje ugrožavaju sigurnost građana, te onemogućuju funkcioniranje demokratskih ustanova. Stoga se takve metode moraju suditi kao pokušaj nasilnog rušenja ustavnog poretka, čemu se treba suprotstaviti svim ozakonjenim sredstvima. (...)

“**1.** Obveza poštivanja Ustava i zakona, te slobodne nesputane političke djelatnosti svih građana i parlamentarne političke borbe čine bit svakoga, pa tako i hrvatskoga demokratskog političkog sustava i pravnog poretka. **2.** Polazeći od tih visokih načela, višestranački - parlamentarni i izvanparlamentarni - oblici političke borbe ograničeni su jedino prihvaćanjem i poštivanjem suvereniteta i integriteta Republike Hrvatske, njezina postojećega, Ustavom utvrđenog demokratskog poretka, njegovih institucija i legalne procedure rješavanja svih političkih interesa, razlika i sukoba. **3.** Nemiri u nekim mjestima kninske, obrovačke, benkovačke i nekih drugih općina, naseljenih pretežno srpskim stanovništvom, s elementima oružane pobune, značili su ne samo negiranje spomenutih političkih načela i opredjeljenja, već i pokušaj nametanja i legalizacije metoda političkog pritiska i nasilničkog ponašanja, što se ogledalo u velikom rasponu - od širenja lažnih vijesti i cestovne hajdučije, do terorističkog ugrožavanja opće sigurnosti domaćih i stranih građana i imovine. (...)

Sabor Republike Hrvatske (...) ostaje odlučan u nakani da svim građanima koji žive u Hrvatskoj jamči sva ljudska, politička i nacionalna prava, (...) U cilju praktičkoga ostvarivanja ove nakane, Sabor Republike Hrvatske će osigurati daljnju ustavnu i zakonsku institucionalizaciju zaštite ljudskih, političkih i

¹⁰⁰ Narodne novine, broj 34 od 28. kolovoza 1990.

nacionalnih prava u Republici Hrvatskoj.

4. Zbog ustrajne, organizirane protudemokratske i protuhrvatske instrumentalizacije pripadnika jednog naroda u Hrvatskoj, te neistinite i štetne medijske kampanje u zemlji i u inozemstvu, Sabor Republike Hrvatske obvezuje hrvatsku Vladu da što prije objavi hrvatsko i inozemna izdanja "Plave knjige", koja će sadržavati najvažnije činjenice o rezultatima višestranačkih izbora, o provedenim ustavnim i zakonskim promjenama, o planovima daljnjeg demokratskog razvitka Hrvatske i, osobito, o institucionalnoj osnovi i praktičkoj zaštiti i razvijanju ljudskih, političkih i nacionalnih prava svih građana, kao i o aktualnim oblicima i nosiocima njihova ugrožavanja i kršenja.

5. U vezi s tim, Sabor Republike Hrvatske poziva Europski parlament i druge kvalificirane, javne i privatne organizacije koje istražuju i nadziru stanje ljudskih, političkih, nacionalnih i etničkih prava u svijetu, da u Hrvatsku upute svoje promatrače ili izaslanike, kako bi se na licu mjesta, slobodno i neometano upoznali sa stanjem ovih prava u Hrvatskoj, a osobito srpskog i hrvatskog stanovništva u mjestima u kojima je došlo do pobune.

6. Također, Sabor zadužuje Vladu Republike Hrvatske da odgovarajućim institucijama zemalja iz kojih potiču turisti i drugi putnici koji su se zatekli na području zahvaćenom nemirima i bili izloženi zlostavljanju, uputi ispriku.

7. Sabor Republike Hrvatske javno očituje svoju odlučnost da ustavni poredak i zakone Republike Hrvatske zaštititi svim sredstvima pravne države. (...)"

- U povodu Naredbe Predsjedništva SFRJ od 9. siječnja 1991., na sjednici sva tri vijeća, održanoj 21. veljače 1991., Sabor je donio **Rezoluciju o zaštiti ustavnog poretka Republike Hrvatske**¹⁰¹, u kojoj se utvrđuje:

"Ustavni sud Republike Hrvatske upozorio je svojim pismom od 24. siječnja 1991. Sabor Republike Hrvatske na neustavnost i nezakonitost Naredbe Predsjedništva SFRJ od 9. siječnja 1991., te na potrebu da Sabor Republike Hrvatske donese odluke radi zaštite suverenosti, interesa i prava Republike Hrvatske kao i temeljnih prava njenih građana. Slijed zbivanja i činjenica nastalih nakon te naredbe dokazuje svu razložnost i opravdanost spomenutog upozorenja. SSNO i tijela JNA brojnim postupcima, pozivajući se na spomenutu naredbu, pokazuju, da naredba nije bila donijeta kao što to u njoj piše "da se rasformiraju svi oružani sastavi, koji nisu u sastavu jedinstvenih oružanih snaga SFRJ ili organa unutrašnjih poslova" već je njena svrha bila stvoriti parapravnu podlogu za rušenje demokratski izabrane vlasti i pravnog poretka u Republici Hrvatskoj.

Na to osobito upućuju slijedeće akcije i postupci:

- protuzakonito oduzimanje oružja teritorijalne obrane u Republici Hrvatskoj od strane JNA uoči uspostave demokratske vlasti u svibnju 1990., čime je razoružana legalna teritorijalna obrana Hrvatske;

- onemogućavanje nadležnih organa Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske od strane jedinica JNA, da uspostave narušeni javni red i mir u Kninu, u kolovozu 1990. na način, što su snage vojnog zrakoplovstva JNA spriječile let helikoptera Ministarstva unutarnjih poslova Hrvatske i njegovu pravodobnu intervenciju na ugroženom području;

¹⁰¹ Narodne novine, broj 8 od 21. veljače 1991.

- kontinuirana demonstracija oružane sile jedinica JNA kako u garnizonima tako i izvan njih na području Republike Hrvatske (Varaždin, Vinkovci, Bjelovar, Velika Gorica, Križevci, Jastrebarsko, Virovitica, Zagreb, Duga Resa, Osijek i drugdje) koja praksa se nastavlja u istim ili drugim oblicima do današnjeg dana;

- pokreti, pregrupiranja jedinica JNA i njihovo stavljanje u najviši stupanj borbene spremnosti;

- premještanje vojnika i časnika Hrvata, Slovenaca i Albanaca iz Hrvatske na teritorije drugih republika uz istodobno dovođenje jednonacionalnih (srpskih) vojničkih sastava u garnizone na području Republike Hrvatske;

- apsurdna optužba protiv ministra obrane Republike Hrvatske, generala Martina Špegelja, da priprema oružanu pobunu protiv JNA na području Virovitice;

- višestruko prikazivanje filma montiranog po direktivi organa vojne sigurnosti u svim jedinicama JNA i na TV Beograd o navodnom ilegalnom djelovanju ministra Martina Špegelja;

- protuzakonito uhićenje građana Republike Hrvatske od strane organa vojne sigurnosti;¹⁰²

- pokušaji inspiciranja poslova vojne obveze i mobilizacije na temelju nezakonitog naređenja načelnika III. uprave Generalštaba oružanih snaga SFRJ u SSNO od 15. veljače 1991, pri čemu su zaobiđena područja na kojima se organi lokalne vlasti neprijateljski odnose prema demokratski izabranoj vlasti Republike Hrvatske. Unatoč teškoj ekonomskoj krizi u Jugoslaviji i činjenici da se objektivno ne mogu osigurati tražena sredstva u saveznom proračunu za 1991. godinu, JNA demonstracijom sile poduzima u Republici Hrvatskoj nesvršishodne i politički neprihvatljive skupe aktivnosti.

Očito je da u JNA i SSNO postoje konzervativno-dogmatske i hegemonističko-unitarističke snage koje silom hoće obnoviti stari komunistički poredak i centralističko-hegemonističko ustrojstvo Jugoslavije. One svojim aktivnostima pokušavaju pretvoriti JNA u armiju političkog jednoulja i u promotora velikosrpske politike. Pored toga, one pokušavaju preuzeti ulogu glavnog političkog partnera u razrješavanju jugoslavenske krize.

Legitimni zahtjev svih demokratskih političkih snaga za depolitizacijom armije izigran je tek svojim pukim ukidanjem organizacije bivšeg SKJ u JNA uz istodobno osnivanje svog faktičkog političkog organa SK - Pokreta za Jugoslaviju, kojem časnici oružanih snaga moraju pristupiti pod cijenu održanja svog profesionalnog i materijalnog statusa.

Ovakvo ponašanje SSNO i dijela oružanih snaga suprotno je ne samo gledištima najodgovornijih predstavnika Republike Hrvatske, nego i gledištima najviših legitimnih predstavnika Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije i Kosova. Ono je suprotno i opetovanim izjavama Predsjedništva SFRJ i Saveznog izvršnog vijeća da će sve poduzeti kako bi se stvorili uvjeti za mirno i demokratsko rješenje jugoslavenske krize i sklapanja novog povijesnog dogovora. Kako se vojni

---

¹⁰² Radi se o uhićenjima pojedinih građana u Virovitici u siječnju 1991. (Antuna Habijanica, Đure Dečaka, a kasnije i Vinka Belobrka, Franje Kovača i Vlade Sabarića), kojima je rukovodila JNA, a protiv kojih je vođen kazneni postupak pred Vojnim sudom u Zagrebu, pod brojem K-18/1991. (podaci preuzeti iz knjige Vuković, M.: Rat za Hrvatsku je započeo u Virovitici. Suđenje Virovitičanima kod Vojnog suda u Zagrebu, Virovitica, 1996.)

organi u ovim nedopustivim aktivnostima pozivaju na Naredbu Predsjedništva SFRJ, održavanje ove naredbe predstavlja trajnu opasnost za mir i sigurnost ne samo građana Republike Hrvatske i ne samo za suverenitet Republike Hrvatske, već i za sigurnost svih građana Jugoslavije, pa i za samu Europu. Održanje ove naredbe također onemogućava normalan dijalog o novom povijesnom dogovoru između republika. Na temelju svega rečenog Sabor Republike Hrvatske postavlja zahtjev da Predsjedništvo SFRJ povuče Naredbu od 9. siječnja 1991. godine te da zaustavi neustavna i nezakonita ponašanja Saveznog sekretarijata za narodnu obranu i oružanih snaga. Ukoliko Predsjedništvo SFRJ ne povuče ovu naredbu, Sabor Republike Hrvatske će dovesti u pitanje sudjelovanje predstavnika Republike Hrvatske u saveznim tijelima.”

- Oštro prosvjedujući protiv Deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije od 2. travnja 1991. o mirnom rješavanju jugoslavenske krize, protiv građanskog rata i nasilja, ali i na pokušaje protuustavnog prekrajanja upravno-teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske, Sabor je na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća, održanoj 17. travnja 1991., donio **Deklaraciju o osudi Narodne skupštine Republike Srbije zbog miješanja u unutarnje stvari Republike Hrvatske**¹⁰³, u kojoj se, između ostaloga, utvrđuje:

1. Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije, prema kojoj se navodno u Republici Hrvatskoj primjenjuje nasilje nad srpskim narodom od strane državnih vlasti, utemeljena je na proizvoljnim i neistinitim tvrdnjama. U općini Titovoj Korenici odnosno Plitvicama, Pakrac i u drugim mjestima na teritoriju Republike Hrvatske u kojima su tijela državne vlasti Republike Hrvatske djelotvorno uspostavila javni red i mir, nije upotrebljena sila protiv "interesa srpskog naroda" već protiv terorističkih pojedinaca i skupina koje, narušavajući pravni poredak Republike Hrvatske, onemogućuju miran život njenih građana.

2. Republika Hrvatska odlučno će, svim sredstvima pravne države koja joj stoje na raspoložbi, suzbijati napade na svoj pravni poredak. Ometanjem prometa osoba i stvari, miniranjem pruga, oružanim pljačkama, razbojstvima pa i ubojstvima te drugim zločinačkim djelovanjem, teror na pojedinim dijelovima Republike Hrvatske poprimio je takve razmjere da Hrvati a ni svi drugi njeni građani to više ne mogu trpjeti. Nad tim se terorom zgražava cijeli civilizirani svijet. Idejni začetnici, stvarni pokretači i neposredni izvršitelji tog razbojničkog zlosilja izdanci su velikosrpske, osvajačke, i hegemonističko-unitarističke politike, koja svoj stožer ima u glavnom gradu Beogradu, što deklaracija o kojoj je riječ očito potvrđuje. Neposredni je cilj te politike rušenje demokratski uspostavljena pravnog poretka u Republici Hrvatskoj i njenih zakonito izabраниh državnih tijela, te stvaranje Velike Srbije na uštrb svih drugih republika i autonomnih pokrajina, a osobito na uštrb Republike Hrvatske.

3. Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije pokušava pružiti legalitet i legitimitet jednoj izmišljenoj, protuustavnoj, nezakonitoj i pravno nepostojećoj tvorevini i njezinim tijelima. Pokušaj administrativnog organiziranja nekoliko hrvatskih općina mimo ustavnog i pravnog poretka Republike Hrvatske predstavlja najgrublji i najorganiziraniji napad na suverenitet i teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske, za što velikim dijelom odgovornost snosi Srpska demokratska stranka. Većina, međutim, srpskog pučanstva u Hrvatskoj lojalna je Republici Hrvatskoj kao svojoj domovini i štuje njena demokratski izabrana državna tijela.

---

¹⁰³ Narodne novine, broj 19 od 23. travnja 1991.

4. Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije predstavlja državno-pravno neprihvatljiv akt miješanja u unutarnje stvari Republike Hrvatske. Njome se pokušava zakonito djelovanje redarstvenih snaga Republike Hrvatske ne samo izjednačiti s terorističkim djelovanjem pojedinaca i grupa već se, što je još apsurdnije, pokušava odrediti način na koji bi redarstvene snage Republike Hrvatske imale postupati.

5. (...) Narodna skupština Republike Srbije prisvaja sebi, ničim utemeljeno, pravo govoriti u ime cijelog srpskog naroda, pa i onih Srba koji nikada nisu živjeli u Srbiji. Ni jedan narod, pa tako ni srpski, ne može zahtijevati da u cijelosti živi u jednoj državi, jer time negira isto takvo pravo drugim narodima. Srpski narod ima svoju državu, a to je Republika Srbija.

6. Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije utemeljena je na teritorijalnim pretenzijama prema Hrvatskoj. (...)

7. Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije otvoreno poziva Jugoslavensku narodnu armiju i tzv. Štab Vrhovne komande oružanih snaga SFRJ na intervenciju, iako su Predsjedništvo SFRJ i JNA, priznavajući legalno izabranu vlast u republikama, nedvosmisleno i opetovano izjavili da se JNA neće miješati u rješavanje jugoslavenske državne i ustavne krize. Zbog toga je ta deklaracija po svom duhu i poruci militantna. (...)

9. Polazeći od činjenica da je Republika Hrvatska suverena i demokratska država u kojoj su svim njenim građanima, pa tako i pripadnicima srpskog naroda, zajamčena sva nacionalna, građanska i druga ljudska prava, kao i od činjenice da je Deklaracija Narodne skupštine Republike Srbije utemeljena na neistinama, militarizmu i velikosrpskom ekspanzionizmu, Sabor Republike Hrvatske je ocjenjuje aktom miješanja Republike Srbije u unutarnje stvari Republike Hrvatske te je odbacuje.

10. Suglasno Pariškoj povelji iz studenoga 1990, Sabor Republike Hrvatske poziva Narodnu skupštinu Republike Srbije na konstruktivnu suradnju na dobrobit građana obiju republika.”

- Na istoj je sjednici 17. travnja 1991. Sabor donio i **Zaključke o političkim prilikama u Republici Hrvatskoj**¹⁰⁴, u kojima se, između ostaloga, utvrđuje:

“(...) 2. Sabor Republike Hrvatske zahtijeva od Vlade Republike Hrvatske i drugih njezinih tijela da u okviru svoga djelokruga energično i bez odlaganja poduzme sve što je potrebno za zaštitu pravnog poretka na cijelom području Republike Hrvatske.

3. Sabor Republike Hrvatske obvezuje Vladu Republike Hrvatske da poduzme sve što je u njezinu djelokrugu kako bi novaci iz Republike Hrvatske vojni rok služili samo na njezinom teritoriju. (...)

5. Sabor Republike Hrvatske se zalaže za djelotvornu zaštitu prava dijelova naroda i nacionalnih manjina, kako dijelova hrvatskog naroda koji žive u drugim državama, tako i dijelova naroda i nacionalnih manjina koje žive u Hrvatskoj, uz uvjet da pripadnici naroda i nacionalnih manjina štiju pravni poredak zemlje u kojoj žive. (...)

---

¹⁰⁴ Narodne novine, broj 19 od 23. travnja 1991.

8. Savezno vijeće Skupštine SFRJ, nakon što je samo sebi u dva navrata produžilo mandat i čiji je rad utemeljen na preglasavanju, predstavlja mjesto na kojem se ne mogu donositi odluke od značenja za suverenitet i interese Republike Hrvatske.

9. Narušavanje legaliteta državnih tijela SFRJ, za što isključivo odgovornost snosi Republika Srbija, očituje se i u neustavnom ustroju Vijeća republika i pokrajina Skupštine SFRJ, budući da u tome vijeću nema delegata Skupštine Autonomne Pokrajine Kosova.

10. Sabor Republike Hrvatske zahtijeva od JNA da se odmah povuče u vojarne, kako bi red i mir u Republici Hrvatskoj osiguravale samo njezine redarstvene snage. (...)"

- Donoseći na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća, održanoj 31. svibnja 1991., **Deklaraciju o kršenju prava pripadnika hrvatske manjine u Republici Srbiji i autonomnim pokrajinama Vojvodini i Kosovu (Deklaracija br. 2)**¹⁰⁵, Sabor se u njezinim prvim točkama osvrnuo i na stanje u Republici Hrvatskoj:

1. (...) Sabor Republike Hrvatske opredijelio se trajno i dosljedno za izgradnju demokratskog poretka i poštivanje svih građanskih prava i sloboda težeći mirnoj izgradnji svoga društva i civiliziranom rješenju političke krize SFRJ.

2. Svjedoci smo međutim zloslutnih zbivanja koja su podgrijana ratnohuškačkom propagandom i militantnom političkom logikom koja svoje izvorište imade u osvjedočenim velikosrpskim ambicijama vodstva Republike Srbije. Javlja se nesmetano i bez osude opasne neofašističke snage u Republici Srbiji kao, primjerice, Šešeljev četnički pokret. Skupine terorista u Republici Hrvatskoj za svoje zločinačko djelovanje nalaze pomoć i potporu u službenoj Srbiji i njezinim sredstvima priopćavanja. Hrvatskom narodu u Republici Hrvatskoj osporava se pravo na demokraciju i suverenost, podržavaju se nastojanja za nasilnim otcjepljenjem dijelova Republike Hrvatske i njihovom pripajanjem Republici Srbiji, sa govornica skupština Vojvodine i Srbije hrvatski narod se u cjelini demonizira, kleveće i vrijeđa.

3. Emisari iz Republike Srbije te članovi Vlade Republike Srbije dolaze na teritorij Republike Hrvatske propagirati nasilje i stvarati atmosferu kaosa i straha. U cilju destabilizacije demokratske hrvatske vlasti i rušenja demokratskog poretka u Republici Hrvatskoj ubacuju se iz Republike Srbije posebne naoružane i specijalizirane terorističke jedinice i pojedinci.

4. Narodna Skupština Republike Srbije nije niti jednom osudila terorističko ponašanje manjeg dijela Srba u Republici Hrvatskoj, već naprotiv razmatra mogućnosti i stavlja na dnevni red svojih sjednica "prisajedinjenje" dijelova teritorija Republike Hrvatske Republici Srbiji. Također, Narodna Skupština Republike Srbije nije se niti jednom ogradila od nasilničkog djelovanja svojih građana na teritoriju Republike Hrvatske.

5. Štoviše u umjetno stvaranoj atmosferi mržnje prema hrvatskom narodu i Republici Hrvatskoj krše se elementarna ljudska i nacionalna prava pripadnika hrvatskog naroda na teritoriju Republike Srbije, posebno u autonomnim pokrajinama Vojvodini i Kosovu. (...)"

---

¹⁰⁵ Narodne novine, broj 27 od 11. lipnja 1991.

- Dana 25. lipnja 1991. godine Sabor donosi **Povelju o pravima Srba i drugih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj**¹⁰⁶, u kojoj se, između ostaloga, utvrđuje:

I.

“Pravedno rješenje pitanja Srba i drugih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj jedan je od važnih čimbenika demokracije, stabilnosti, mira i gospodarskog napretka, kao i suradnje s drugim demokratskim državama.

II.

Zaštita i puno ostvarenje prava svih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj, kao i zaštita prava pojedinaca, sastavni je dio međunarodne zaštite ljudskih i građanskih prava i zaštite nacionalnosti i kao takva pripadaju području međunarodne suradnje.

III.

Prava nacionalnosti i međunarodna suradnja ne dozvoljavaju niti jednu aktivnost koja je suprotna načelima međunarodnog prava, osobito suverenosti, teritorijalne cjelovitosti i političke samostalnosti Republike Hrvatske, kao jedinstvene i nedjeljive demokratske i socijalne države.

IV.

Sve nacionalnosti u Hrvatskoj pravno su zaštićene od svake djelatnosti koja može ugroziti njihovo postojanje, imaju pravo na poštovanje, samoočuvanje i kulturnu autonomiju.

V.

Srbi u Hrvatskoj i sve nacionalnosti imaju pravo proporcionalnog sudjelovanja u tijelima lokalne samouprave i odgovarajućim tijelima državne vlasti, kao i na osiguranje gospodarskog i društvenog razvitka radi očuvanja njihova identiteta i radi zaštite od svakog pokušaja asimilacije, što će se regulirati odgovarajućim zakonima, teritorijalnom organizacijom i lokalnom samoupravom Republike Hrvatske, te institucionaliziranjem organa i tijela Sabora koji će rješavati i unapređivati međunacionalne odnose (...). Pojedine nacionalnosti i njihovi pripadnici imaju pravo radi zaštite svojih prava obratiti se međunarodnim institucijama koje su pozvane braniti ljudska i nacionalna prava.”

- U povodu “otvorene agresije na Republiku Hrvatsku, koja se očituje u ugrožavanju njena suvereniteta, samostalnosti i teritorijalne cjelovitosti, ubijanjem njezinih građana, razaranjem gospodarskih i kulturnih dobara i u drugom civiliziranom svijetu nepojmljivim zlodjelima”, te “polazeći od toga da se hrvatski narod i svi drugi građani Republike Hrvatske trebaju odlučno oduprijeti velikosrpskim četničkim odmetnicima i okupatorskom pohodu Jugoslavenske narodne armije” uz poštivanje “načela Helsinškog akta, Pariške povelje i Brijunske deklaracije”, Sabor Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 3. kolovoza 1991., donio je posebne **Zaključke**¹⁰⁷, u kojima se utvrđuje:

“1. Komunistička vlast Republike Srbije - uz pomoć JNA - vodi prema Republici Hrvatskoj agresivnu i ekspanzionističku politiku, potičući i neskriveno pomažući teroriste i njihove pomagače u Hrvatskoj radi osvajanja teritorija Republike Hrvatske. Zbog toga Republika Hrvatska zamrzava sve odnose s Republikom

¹⁰⁶ Narodne novine, broj 31 od 25. lipnja 1991. Osim Povelje, na tom su zasjedanju Sabora donesene i Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. V. točku II/1. podtočku 9. ovog Izvješća.

¹⁰⁷ Narodne novine, broj 39 od 3. kolovoza 1991.

Srbijom za vrijeme dok traje takva politika službene Srbije, o čemu će Vlada Republike Hrvatske donijeti potrebne odluke.

2. Protiv Hrvatske već se duže vrijeme vodi nenajavljena i ničim izazvana agresija. To je prikriveni, podmukao i prljavi rat koji je Hrvatskoj nametnut i koji je već do sada odnio mnogobrojne ljudske živote uz ogromna materijalna razaranja čak i čitavih naselja. U agresiji na Hrvatsku organiziranu od Republike Srbije sudjeluju na izravan i neizravan način i dijelovi JNA uz pomoć terorističkih pobunjeničkih skupina. Dio terorista regrutira se iz manjeg dijela pripadnika srpskog pučanstva u Hrvatskoj koji je indoktriniran velikosrpskom i četničkom ideologijom. Utemeljeno na neistinama i povijesnim krivotvorinama, militarizmu i velikosrpskom hegemonizmu, sadašnje ponašanje državnih organa Republike Srbije ne može predstavljati osnovu ili konstruktivno miroljubivo rješenje jugoslavenske krize.

3. Od osnivanja poslijeratne boljševičke Jugoslavije JNA je bila neprekidno važna poluga političke vlasti, a danas je dio komunističke vojne vrhuške, opirući se neizbježnoj demokratskoj preobrazbi društva izmakao svakoj kontroli i ugrožava demokratski izabrane vlasti u republikama. Dio armije direktno stoji na strani terorista.

4. Ovih su dana agresorski napadaji na hrvatska područja prouzročili razaranja naselja i izbjeglištvo na tisuće obitelji iz njihovih domova, prema genocidnim planovima terorista o stvaranju etnički čistih srpskih područja na teritoriju Republike Hrvatske. Sabor Republike Hrvatske u ime svih njezinih građana kojima je pružena pomoć javno iskazuje zahvalnost pojedincima, obiteljima, humanitarnim, gospodarskim i drugim organizacijama koje su im pritekale u pomoć, te ih poziva da i u buduće iskazuju solidarnost prema izbjeglicama.

5. Sabor zahtijeva od Vlade Republike Hrvatske da s tim u svezi odmah poduzme sve potrebno za mobilizaciju svih snaga za obranu. (...)

9. Sabor Republike Hrvatske zahvaljuje međunarodnoj zajednici na dosadašnjoj pomoći hrvatskoj demokraciji i poziva parlamente demokratskih država cijeloga svijeta da priznaju Republiku Hrvatsku, koja je Ustavom ustanovljena kao demokratska, socijalna i na pravu utemeljena država. (...)

10. Jugoslavenska narodna armija se nije povukla u vojarnе čime se grubo krši sporazum s Europskom zajednicom. Zbog toga organi Republike Hrvatske ne mogu uspostaviti pravni poredak tamo gdje je on narušen. Sve to pokazuje da se pojedine vojne starješine nisu odrekle avanturističkih planova za vojni pohod protiv Hrvatske. Iz iznesenih razloga građani Republike Hrvatske smatraju dijelove Jugoslavenske narodne armije okupacijskom silom. Zbog toga Sabor Republike Hrvatske kao predstavničko tijelo njezinih građana zahtijeva da se JNA bez odlaganja povuče u vojarnе i da se u primjerenom roku u procesu razdruživanja povuče s teritorija Republike Hrvatske. (...)

11. Sabor Republike Hrvatske poziva sve međunarodne organizacije što se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina da pošalju svoje predstavnike u Hrvatsku kako bi se uvjerali u stvarno stanje građanskih, ljudskih i nacionalnih prava Srba i svih drugih nacionalnosti koje žive u Hrvatskoj. (...)

13. Sabor prihvaća Odluku Predsjedništva SFRJ od 3. kolovoza 1991. o neodložnom i apsolutnom prekidu vatre u Republici Hrvatskoj i drži nužnom svaku inicijativu i svaki napor, posebno Europske zajednice, da se u Hrvatskoj uspostavi hitan prekid vatre. Stoga je neizbježna i dobrodošla misija Europskih promatrača i svih drugih oblika neposrednog sudjelovanja Europe u rješavanju krize. (...)

14. Sabor Republike Hrvatske poziva pripadnike JNA, Srba u Hrvatskoj i svih drugih narodnosti Jugoslavije da se ne uključuju u radnje i aktivnosti nasilja i neprijateljstava u Republici Hrvatskoj, kao i da se zajedničkim snagama suprotstave komunističkom imperijalizmu Republike Srbije, te komunističko-staljinističkim strukturama u JNA i saveznim organima. (...)

16. Sabor Republike Hrvatske osniva Komisiju za zločine protiv civilnog stanovništva i čovječanstva na teritoriju Republike Hrvatske za vrijeme agresije. (...)"

- Na istoj sjednici na kojoj je donio Odluku o raskidu svih državno-pravnih veza s republikama koje su činile SFRJ, održanoj 8. listopada 1991., Sabor je donio i posebne **Zaključke**¹⁰⁸, u kojima se utvrđuje:

"1. Na Republiku Hrvatsku izvršena je oružana agresija od strane Republike Srbije i takozvane JNA. Republika Hrvatska prisiljena je braniti se od agresije svim raspoloživim sredstvima.

2. Takozvana JNA se proglašava agresorskom i okupatorskom vojskom i mora bez odlaganja napustiti teritorij Republike Hrvatske koji je privremeno zaposjela.

3. Sabor Republike Hrvatske zahtijeva od bivše JNA da hrvatskim državljanima, koji se nalaze na odsluženju vojnog roka, bez odgađanja omogući napuštanje armije i slobodni odlazak svojim kućama.

4. Pozivaju se republike Bosna i Hercegovina i Crna Gora da ne dopuste korištenje svoga državnog teritorija za vođenje rata protiv Republike Hrvatske.

5. Pozivaju se sve države, posebno članice Europske zajednice i Organizacija ujedinjenih naroda, na uspostavu diplomatskih odnosa s Republikom Hrvatskom.

6. U skladu sa pravilima međunarodnoga prava, Republika se Hrvatska obvezuje prema drugim državama i organizacijama u cijelosti poštivati prava i obveze dosadašnje SFRJ u dijelu koji se odnosi na Republiku Hrvatsku.

7. Republika Hrvatska nastavit će sudjelovati u radu Konferencije o Jugoslaviji u Haagu, koja se održava u organizaciji država članica Europske zajednice".

- Na zajedničkoj sjednici svih vijeća, održanoj 5. prosinca 1991., Sabor je ponovo donio posebne **Zaključke**¹⁰⁹, u kojima se, između ostaloga, utvrđuje:

"(...) 3. Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da najveću pažnju posveti izbjeglicama kojih je broj dosegao više od 560 tisuća i razradi program i sve popratne mjere za njihov što brži povratak u područja iz kojih su prognani. (...)

5. Podržava se prijedlog da međunarodne mirovne snage dođu i budu razmještene u Hrvatskoj, s time da moraju biti u funkciji zaštite suvereniteta Republike Hrvatske, teritorijalne cjelovitosti i uspostave pravnog poretka Republike Hrvatske. Mirovne snage mogu biti razmještene na teritorij Republike Hrvatske samo privremeno, a područja na kojima će biti razmještene ne mogu biti izuzeta iz ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske.

¹⁰⁸ Narodne novine, broj 53 od 8. listopada 1991.

¹⁰⁹ Narodne novine, broj 66 od 9. prosinca 1991.

6. Obzirom na žestinu i opseg zločinačko-genocidnog karaktera rata protiv Republike Hrvatske i učestale slučajeve svjesnog uništenja arhivske i druge dokumentacije i umjetničkih vrijednosti obvezuje se Vlada Republike Hrvatske poduzeti hitno sve potrebne mjere za osiguranje i zaštitu te građe.

7. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da obavijesti preko Organizacije ujedinjenih naroda cjelokupnu svjetsku javnost da republike Srbija i Crna Gora uz pomoć srpske okupatorske vojske, bivše JNA dovodi na privremeno zaposjednuta područja Republike Hrvatske svoje državljane i na taj način nasilno mijenja demografsku sliku dotičnih područja. (...)

9. Sabor podržava prijedlog Vlade Republike Hrvatske za ustanovljenje međunarodnog suda za ratne zločine koji bi sudio vojnom vrhu (bivša JNA) i svim drugim zločincima za počinjene zločine.”

- Šest mjeseci nakon toga, na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća, održanoj 5. lipnja 1992., Sabor donosi posebnu **Rezoluciju**,¹¹⁰ u kojoj se utvrđuje:

“Odlučni da se spriječi daljnje rasplamsavanje oružanih sukoba, radi zaštite ljudskih života i sprečavanja krvoprolića i daljnjeg razaranja gradova, naselja, crkava, bolnica, škola i drugih kulturnih, gospodarskih i prirodnih dobara; prihvaćajući izjavu i mjere Vlade Republike Hrvatske povodom Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda br. 757; potvrđujući i ovom prilikom da se trajan mir može postići dijalogom, pregovorima i sporazumima u okviru nastojanja Konferencije pod okriljem Europske zajednice uz sudjelovanje Organizacije ujedinjenih naroda, u skladu s odredbama Povelje UN, Finalnog akta iz Helsinkija, dokumenata KESS-a i Pariške povelje za Novu Europu; cijeneći sva dosadašnja nastojanja Eurupske zajednice i Organizacije ujedinjenih naroda, cijeneći također nastojanja Zapadnoeuropske unije” (...)

“1. Podržavaju se rezolucije Ujedinjenih naroda br. 752. i 757. i zahtijeva se od Vlade Republike Hrvatske poštivanje i primjena duha, načela i mjera ovih rezolucija, u očekivanju da će Vijeće sigurnosti UN i dalje pratiti dramatično stanje na prostorima bivše Jugoslavije, te poduzeti djelotvorne korake kako bi se učinkovito i promptno zaustavilo agresore Srbiju i Crnu Goru u njihovom osvajačkom ratnom pohodu.

2. Daje se puna podrška svim aktivnostima usmjerenim na dostavljanje humanitarne pomoći, osobito medicinskih sredstava svim ugroženim stanovnicima, bez obzira na nacionalnu ili vjersku pripadnost, i u tu svrhu je nephodno odmah upotrijebiti sva raspoloživa sredstva za zaustavljanje onih koji onemogućavaju dostavu humanitarne pomoći.

3. Zahtijeva se od Vlade Republike Hrvatske da uloži daljnja nastojanja i upotrijebi sva raspoloživa sredstva, da se uz pomoć međunarodne zajednice ostvari:

a) povlačenje ili protjerivanje bez odlaganja svih preostalih formacija ostataka tzv. JNA i bilo kojih drugih snaga Srbije i Crne Gore s cijelog područja Republike Hrvatske;

b) zaustavljanje i sprečavanje financiranja, opskrbe i svake druge materijalne podrške od Srbije i Crne Gore paravojnim sastavima i drugim ilegalnim

---

¹¹⁰ Narodne novine, broj 34 od 17. lipnja 1992.

institucijama, grupama i pojedincima na teritoriju Republike Hrvatske;

c) poduzimanje neposredne akcije:

- radi zaštite stanovništva i za oslobođenje još uvijek privremeno zaposjednutih područja Republike Hrvatske s kojih se neposredno ugrožavaju vitalni objekti od šireg značaja, kao primjerice Peruča, te gradovi i područja na koja nije predviđeno stacioniranje mirovnih snaga UN,

- podrške suverenoj Republici Bosni i Hercegovini i njenim tijelima vlasti u očuvanju teritorijalnog integriteta Republike Bosne i Hercegovine,

d) dosljedna i stroga provedba svih sankcija protiv Srbije i Crne Gore kako bi se zaustavila agresivna djelatnost Srbije i Crne Gore protiv Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.

4. Predlaže se Vladi Republike Hrvatske da uloži daljnja nastojanja da UNESCO upotrijebi sav svoj utjecaj u svijetu kako bi se efikasno i odmah zaštitila Plitvička jezera i Dubrovnik, pošto su kao zajednička baština čovječanstva pod posebnom zaštitom UNESCO-a ugroženi i izloženi daljnjim uništenjima i razaranjima”.

- Ocjenjujući početkom 1993. godine da je “stanje u Republici vrlo teško, posebice zbog okupacije dijela područja Republike Hrvatske, nastavka srpske agresije, golemog razaranja hrvatskog državnog područja, velikog broja prognanika i izbjeglica, (...), blokade prometnica, (...) nedovoljnog funkcioniranja pravne države (...)”, Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici održanoj 26. ožujka 1993. donio je posebne **Zaključke**¹¹¹, u kojima se, između ostaloga, utvrđuje:

“1. Zastupnički dom ocjenjuje da je temeljni uvjet za svekoliki napredak Republike Hrvatske obustava srpske agresije te uspostavljanje trajnog mira i ustavnog poretka na cijelom području Republike u njezinim međunarodno priznatim granicama.

2. Sukladno mirotvornoj politici Republike Hrvatske, Zastupnički dom podržava ugovaranje sporazuma o produženju mandata UNPROFOR-a do šest mjeseci. U tom razdoblju potrebno je da UNPROFOR: - suglasno Vance-ovu planu - osigura nadzor međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske i uspostavu hrvatskog ustavno-pravnog poretka na području koje je pod zaštitom snaga UNPROFOR-a, - provede razoružanje terorističkih paravojnih srpskih formacija i izvlačenje teškog naoružanja iz okupiranih područja Republike Hrvatske i njegovo stavljanje pod učinkovitu kontrolu, - zaustavi etničko čišćenje na okupiranim područjima Republike Hrvatske, - osigura povratak svih prognanika, i - osigura početak rada međunarodnog suda za ratne zločine. (...)”.

Na težinu stanja u dijelu Dalmacije iznova je upozoreno 1994. godine, kada Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 21. lipnja 1994., donosi **Rezoluciju o osudi genocida u obliku masovnog terora i nasilja što ga okupatorske srpske vlasti čine onemogućavanjem opskrbe vodom gradova Biograda n/m, Zadra i okolice**¹¹², u kojoj se, između ostaloga, utvrđuje:

¹¹¹ Narodne novine, broj 27 od 6. travnja 1993.

¹¹² Narodne novine, broj 50 od 30. lipnja 1994.

"I. U agresiji na Republiku Hrvatsku srpska okupatorska vojska zajedno sa srpskim teroristima s okupiranih hrvatskih područja počinili su i još uvijek čine sve oblike genocida nad hrvatskim narodom i pripadnicima nesrpskih nacionalnih manjina. Kao posebnim oblikom masovnog nasilja srpski agresori i teroristi koriste se i onemogućavanjem opskrbe vodom stotina tisuća građana Republike Hrvatske, posebice gradova Biograda n/m, Zadra i okolice. (...) IV. Žitelji i prognanici grada Biograda n/m i okolice već tri godine dobivaju vodu dva puta tjedno po jedan sat, a u posljednje vrijeme sve češće vode uopće nemaju. Ovakvim nečovječnim uskraćivanjem vode žiteljima gradova Biograda n/m, Zadra i okolice, srpski teroristi žele izazvati masovnu higijensku i zdravstvenu katastrofu, a posebno u okviru Zavoda za retardirane u Sv. Filipu i Jakovu, onemogućiti gospodarski život te prisiliti ovdašnje pučanstvo na iseljavanje s ovih područja i to predstavlja smišljeni pokušaj etničkog čišćenja ovog dijela Hrvatske. V. Uskraćivanjem opskrbe vodom desetaka tisuća građana Republike Hrvatske, srpski teroristi i agresori prema odredbama Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida koja u članku 2. pod c) zločin genocida definira kao "hotimično nametanje grupi nepovoljnih životnih uvjeta radi njenoga potpunog ili djelomičnog uništenja" nedvojbeno čine zločin genocida. Stoga se Sabor Republike Hrvatske obraća parlamentima svih europskih zemalja i parlamentima zemalja članica Vijeća sigurnosti UN i Glavnom tajniku UN te Međunarodnom sudu za ratne zločine na području bivše Jugoslavije, tražeći da osude i spriječe zločin genocida što ga srpski teroristi i agresori čine nad žiteljima Biograda n/m, Zadra i okolice i prognanicima koji su tamo smješteni time što im se namjerno uskraćuje voda kao temeljni uvjet života. (...)"

***

- Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora donio je 13. listopada 2000. **Deklaraciju o Domovinskom ratu**¹¹³, u kojoj se navode temeljni pravno-politički stavovi o njegovom karakteru i značaju. "Ističući da su pobjedom u Domovinskom ratu (1991.–1995.) hrvatski narod i građani potvrdili svoju odlučnost i spremnost za uspostavu i očuvanje Republike Hrvatske kao samostalne i nezavisne suverene i demokratske države, smatrajući da su temeljne vrijednosti Domovinskog rata jednoznačno prihvaćene od cijeloga hrvatskog naroda i svih građana Republike Hrvatske, polazeći od potrebe da Republika Hrvatska upravo na značaju i temeljnim vrijednostima Domovinskog rata osigura svoj miran i nesmetan sveukupni demokratski razvitak, potvrđujući da je na Republiku Hrvatsku oružanu agresiju izvršila Srbija, Crna Gora i JNA s oružanom pobunom dijela srpskog pučanstva u Republici Hrvatskoj (...)", Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora je utvrdio:

"1. Stvaranjem Republike Hrvatske, kao samostalne i suverene države u međunarodno priznatim granicama, ostvarene su stoljene težnje hrvatskoga naroda i građana Republike Hrvatske za svojom državom na temelju zajedništva hrvatskog naroda u Domovini i svijetu s plebiscitarno izraženom voljom u Ustavu iz 1990. godine da temeljne vrednote ustavno-pravnog poretka budu sloboda, pravda, vladavina prava, mirotvorstvo s nacionalnom ravnopravnošću i poštovanje prava čovjeka.

¹¹³ Narodne novine, broj 102 od 17. listopada 2000.

2. Republika Hrvatska vodila je pravedan i legitiman, obrambeni i osloboditeljski, a ne agresivni i osvajački rat prema bilo kome u kojem je branila svoj teritorij od velikosrpske agresije unutar međunarodno priznatih granica.

3. Uspješna obrana u Domovinskom ratu s konačnim oslobodilačkim vojno-redarstvenim operacijama »Bljesak« i »Oluja« te kasnijom mirnom reintegracijom hrvatskog Podunavlja, stvorila je sve pretpostavke za skladan razvitak Republike Hrvatske kao zemlje koja prihvaća demokratske standarde suvremenoga zapadnog svijeta i otvara brojne mogućnosti približavanja tom svijetu u političkom, sigurnosnom, gospodarskom i kulturnom smislu.

4. Temeljna vrijednost Domovinskog rata jest uspostava i obrana državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske, čime su stvorene pretpostavke za djelovanje pravne države i vladavine prava te zakonito funkcioniranje državnih tijela kao najbolji način za daljnju afirmaciju dostojanstva Domovinskog rata.

5. U skladu s temeljnim načelima pravednosti i građanske solidarnosti, Republika Hrvatska će u okviru materijalnih mogućnosti osigurati svim hrvatskim braniteljima, obiteljima poginulih i stradalnicima Domovinskog rata, koji su najzaslužniji za njezino stvaranje, punu zaštitu, dostojanstvo i skrb.

6. Radi dostojanstva Domovinskog rata hrvatsko pravosuđe je dužno procesuirati sve moguće slučajeve pojedinačnih ratnih zločina, teških povreda humanitarnog prava i svih drugih zločina počinjenih u agresiji na Republiku Hrvatsku i u oružanoj pobuni te tijekom Domovinskog rata, strogo primjenjujući načela individualne odgovornosti i krivnje.

7. Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora poziva sve građane, državne i društvene institucije, sindikate, udruge i medije, a obvezuje sve dužnosnike i sva državna tijela Republike Hrvatske, da na navedenim načelima štite temeljne vrijednosti i dostojanstvo Domovinskog rata, kao zalog naše civilizacijske budućnosti.

Na taj način čuvamo moralni dignitet hrvatskoga naroda i svih građana Republike Hrvatske i tako štitimo čast, ugled i dostojanstvo svih branitelja i građana Republike Hrvatske koji su sudjelovali u obrani Domovine."

5. REZOLUCIJE UJEDINJENIH NARODA U VEZI S BIVŠOM SFRJ I REPUBLIKOM HRVATSKOM (1991.- 1995.)

- Ujedinjeni narodi (UN) započeli su razmatranje mogućnosti mirovne operacije na prostoru bivše SFRJ u studenom 1991. godine, donošenjem rezolucije Vijeća sigurnosti UN 721 (**R 721** od 27. studenoga 1991.). Od tada je Vijeće sigurnosti UN donijelo niz rezolucija o bivšoj SFRJ i o državama koje su stvorene na njezinim područjima.

- Zbog masovne pojave teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava u procesu raspada SFRJ, Vijeće sigurnosti UN svojom je Rezolucijom **827** (R 827 od 25. svibnja 1993.) osnovalo Međunarodni sud za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. (MKS).

Tablica: Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda donesene u razdoblju od 1991. do 1995. u vezi s bivšom SFRJ i novostvorenim državama (Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i Saveznom Republikom Jugoslavijom)¹¹⁴

DRŽAVE	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	Napomene
SFRJ	3	4 *				* Posljednja rezolucija u kojoj se priznaje formalno postojanje SFRJ donesena je 7. travnja 1992.
Bivša SFRJ		4 *	5	-	2	* Prva rezolucija u kojoj se SFRJ naziva "bivšom Jugoslavijom" donesena je 30. lipnja 1992.
Hrvatska	-	2	3	2	7	To su sljedeće rezolucije: 753/92, 779/92, 802/93, 807/93, 815/93, 947/94, 958/94, 981/95, 982/95, 990/95, 994/95, 1009/95, 1023/95, 1025/95
BiH	-	12	8	6	5	-
SRJ		2 *	2	1	4	* Prva rezolucija u kojoj se priznaje SRJ donesena je 18. lipnja 1992.
Ukupno	3	24	18	9	18	Ukupno 72 rezolucije
MKS			4	1	-	Ukupno 5 rezolucija

Napomena: tamna polja označavaju godine u kojima pojedine države, odnosno MKS nisu postojali

- U Rezoluciji **724** od 14. prosinca 1991., Vijeće sigurnosti odobrava plan i koncept mirovne operacije UN.

- Prijedlog operacije UN za očuvanje mira u bivšoj Jugoslaviji objavljen je 11. prosinca 1991. godine kao Appendix III izvješću glavnog tajnika UN, a sačinili su ga Cyrus Vance i Mark Goulding (tzv. Vance-ov plan¹¹⁵). Ta je mirovna operacija UN imala za cilj stvoriti uvjete za mir i sigurnost kao pretpostavku za pronalaženje konačnog rješenja krize. Od mirovnih snaga UN zahtijevala se apsolutna nepristranost, uz dopuštenje uporabe oružja samo u samoobrani.

Sukladno tom planu, na području Republike Hrvatske stvorila bi se tzv. "Zaštićena područja Ujedinjenih naroda" ("United Nations Protected Areas" - UNPA) na kojima bi bile razmještene Zaštitne snage UN-a (United Nations Protection Forces - UNPROFOR). Njihova bi zadaća bila da ta područja demilitariziraju, tako da sve oružane snage, izuzimajući UNPROFOR, budu povučene i demobilizirane. Vojni promatrači bili bi ovlašteni nadzirati djelovanje lokalnih policijskih snaga, štiti pojedince bilo koje nacionalnosti od svih oblika diskriminacije, te osigurati poštivanje ljudskih prava. JNA bi se povukla iz svih područja Hrvatske. UNPROFOR bi, u

¹¹⁴ Rezolucije Vijeća sigurnosti UN o Sloveniji i Makedoniji u promatranom razdoblju nisu prikazane, jer nisu u neposrednoj vezi s događanjima u Domovinskom ratu. Nakon 1995. godine Vijeće sigurnosti UN više ne donosi rezolucije koje bi se odnosile na bivšu SFRJ (1996. godine donesena je još samo jedna rezolucija kojom su se ukinule mjere propisane prethodnim rezolucijama o bivšoj SFRJ - R1074), ali nastavlja s donošenjem rezolucija o Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Saveznoj Republici Jugoslaviji. U razdoblju od 1996. do listopada 2002. godine Vijeće sigurnosti donijelo je ukupno 21 rezoluciju o Hrvatskoj. Rezolucije donesene 1996. i narednih godina većinom su se odnosile na mandat Ujedinjenih naroda u procesu mirne reintegracije Istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske, a posljednje donesene rezolucije odnosile su se na mandat Ujedinjenih naroda na Prevlaci. U razdoblju od 1996. do listopada 2002. godine, Vijeće sigurnosti UN donijelo je još 13 rezolucija o Međunarodnom kaznenom sudu za područje bivše Jugoslavije.

¹¹⁵ S/23280, Annex III, od 11. prosinca 1991.

suradnji s humanitarnim organizacijama UN-a, osigurao siguran i miran povratak osoba raseljenih s UNPA-područja u Hrvatskoj.

UNPA-područja bila bi ona područja na kojima je, prema izjavi glavnog tajnika UN-a, potrebno poduzeti posebne mjere tijekom prijelaznog razdoblja do konačnog postizanja političkog rješenja. Ona su u Vance-ovu planu definirana kao "ona područja u Hrvatskoj u kojima Srbi čine većinu ili značajnu manjinu pučanstva, i gdje su lokalne napetosti nedavno dovele do oružanog sukoba".

- U Rezoluciji **724** od 14. prosinca 1991. Vijeće sigurnosti odobrilo je plan i koncept te mirovne operacije. U rezoluciji se naglašava da je osnovni cilj mirovne operacije "omogućiti svim stranama da mirno riješe svoje sporove, što uključuje i proces Konferencije o Jugoslaviji". U Rezoluciji **740** od 7. veljače 1992. Vijeće sigurnosti "napominje da pismo predsjednika Franje Tuđmana od 6. veljače 1992., u kojemu on potpuno i bezuvjetno prihvaća koncept i plan glavnog tajnika, koji definira uvjete i područja gdje će snage Ujedinjenih naroda biti razmještene, otklanja sve daljnje prigovore u tom pogledu". U toj se rezoluciji opetovano ističe da "mirovni plan Ujedinjenih naroda i njegova provedba ni na koji način ne smjeraju ka prejudiciranju političkog sporazuma". Rezolucijom **743** od 21. veljače 1992. Vijeće sigurnosti osniva UNPROFOR i nalaže što brži početak mirovne operacije. U Rezoluciji se ističe da je UNPROFOR privremenog karaktera s osnovnim ciljem "stvaranja uvjeta za mir i sigurnost, potrebnih za pregovore o svekolikom rješenju jugoslavenske krize", te se iznova napominje da "mirovni plan Ujedinjenih naroda i njegova provedba ni na koji način ne smjeraju ka prejudiciranju političkog sporazuma". Rezolucijom **749** od 7. travnja 1992. započinje djelovanje UNPROFOR-a na području Republike Hrvatske.

Sukladno tome, na teritoriju Republike Hrvatske osnivaju se četiri UNPA područja, nazvana Sektorima Sjever, Jug, Istok i Zapad. Sektor Jug obuhvaćao je istočni dio Like i Sjeverne Dalmacije, uključujući gradove Titovu Korenicu, Donji Lapac, Gračac, Knin, Obrovac i Benkovac.

- Nad pojedinim područjima koja su graničila s UNPA-zonama, a u to su vrijeme bila okupirana i faktički nedostupna hrvatskim vlastima, mirovne snage UN-a nisu imale mandat. Ta su područja znana pod nazivom "ružičaste zone". Ružičaste zone se prvi puta spominju u Izvješću glavnog tajnika UN-a, S/23844, od 24. travnja 1992., u kojemu su definirane kao "određena područja u Hrvatskoj koja trenutno kontrolira JNA, ali se nalaze izvan dogovorenih granica UNPA." Rezolucijom **762** od 30. lipnja 1992. Vijeće sigurnosti odobrava koncepciju "ružičastih zona" u Republici Hrvatskoj, odnosno prihvaća izvješće glavnog tajnika UN-a od 26. lipnja 1992., kojim je odobren plan za što bržu uspostavu hrvatskih vlasti u ružičastim zonama. U izvješću glavnog tajnika UN-a od 26. lipnja 1992. između ostalog se utvrđuje:

"Paragraf 3.

Pitanje 'ružičastih' zona je jedno od najkompleksnijih. Problem je osobito težak u područjima koja graniče sa Sjevernim i Južnim Sektorom. Ipak, hrvatske vlasti ispravno tumače plan odobren u Vijeću sigurnosti, koji ne dopušta promjene granica UNPA područja, osim manjih promjena predviđenih u posljednjoj rečenici paragrafa 9 aneksa III dokumenta S/23280. Stoga, hrvatske vlasti nisu imale obvezu promijeniti dogovorene granice kako bi izbjegle problem. (Radi o neuspjelom pokušaju proširenja UNPA područja na ružičaste zone od strane

srpske okupacijske vlasti i ispravom tumačenju Republike Hrvatske da su one pod vlašću Vlade Republike Hrvatske - op.)

Paragraf 16.(a)

Zajednička komisija bit će osnovana pod predsjedanjem UNPROFOR-a koja će se sastojati od predstavnika Vlade Republike Hrvatske i lokalnih vlasti uz sudjelovanje Europske zajednice, da nadgleda proces vraćanja vlasti hrvatske Vlade "u ružičaste zone".

Paragraf 16.(d)

Civilna policija Ujedinjenih naroda (UNCIVPOL) biti će razmještena u "ružičastim zonama" sa zadatkom nadgledanja provedbe zakona i ustavnog poretka od strane postojećih policijskih snaga, osobito s ciljem dobrobiti manjina u tom području. Kada UNPROFOR procijeni da je došlo odgovarajuće vrijeme, ali čim je prije moguće, UNCIVPOL će nadgledati obnovu vlasti hrvatske policije i uspostavu lokalne policije koja će odražavati demografsku strukturu područja prije sukoba.

Paragraf 16.(f)

Hrvatska će Vlada provesti opću amnestiju, glede događaja vezanih za sukob, prije uspostave vlasti u područjima "ružičastih zona", te će na taj način pomoći stvoriti ozračje sigurnosti u kojem će se raseljene osobe moći vratiti u svoje domove."

Rezolucijom **807** od 19. veljače 1993. Vijeće sigurnosti prihvaća izvješće glavnog tajnika UN-a od 10. veljače 1993., kojim u mandat UNPROFOR-a ulazi i "nadziranje i promatranje postupka uspostave vlasti hrvatske Vlade u ružičastim zonama, te nadgledanje uspostave vlasti hrvatske policije."¹¹⁶

***

Međunarodnopravni dokument koji je na najjasniji način definirao tadašnje stanje u Republici Hrvatskoj jest **Rezolucija Opće skupštine Ujedinjenih naroda, A/RES/49/43**, donesena na 83. plenarnom zasjedanju, održanom 9. prosinca 1994. godine. Ona glasi:

"49/43. Stanje na okupiranim područjima Hrvatske

Opća skupština,

Potvrđujući relevantna načela Povelje Ujedinjenih naroda te, posebice, načelo nedopustivosti prisvajanja teritorija uporabom sile,

¹¹⁶ Područje koje Vlada Republike Hrvatske spominje u Inicijativi, znano pod nazivom "Medački džep", nalazilo se u "ružičastoj zoni", izvan dogovorenih granica UNPA područja u Sektoru Jug. U Rezoluciji **820** od 17. travnja 1993., koja sadrži treći paket sankcija protiv SRJ, sankcije su protegnute i na područja koja su srpske okupacijske vlasti kontrolirale u Republici Hrvatskoj. U operativnom paragrafu 12. ističe se da Vijeće sigurnosti UN "odlučuje da će uvoz, izvoz i tranzit kroz UN-ove zaštićene zone (UNPA) u Republici Hrvatskoj, (...) biti dopušten samo uz odobrenje Vlade Republike Hrvatske (...)." Vlada Republike Hrvatske donijela je 19. svibnja 1993. **Naredbu za provođenje Uredbe o provođenju točke 12. Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 820 iz 1993.** Naredbi je priložena lista svih mjesta i naselja na koje se ona odnosi. Na tom popisu nisu navedeni Medak, Divoselo, Čitluk i Počitelj, što pokazuje da ta mjesta nisu bila dio UNPA područja, već su se nalazila u ružičastoj zoni, dakle u zoni u kojoj je rezolucijama Vijeća sigurnosti bila autorizirana vlast Republike Hrvatske. O statusu što ga je to isto područje imalo u Republici Srpskoj Krajini, v. **Odluku o režimu kretanja i boravku u bezbjednosnoj zoni prema Republici Hrvatskoj** (uz bilješku 83.)

Naglašavajući važnost napora za ponovno uspostavljanje mira na cjelokupnom području Republike Hrvatske, kao i očuvanje teritorijalnog integriteta u okviru međunarodno priznatih granica, te s tim u vezi naglašavajući da su teritoriji uključeni u "Zaštićena područja Ujedinjenih naroda ("United Nations Protected Areas" - UNPA) integralni dio područja Republike Hrvatske,

Uznemireni i zabrinuti činjenicom da pojavna situacija u dijelovima Hrvatske koji su pod kontrolom Srba predstavlja de facto dopuštanje i poticanje stanja okupacije dijelova suverenog hrvatskog teritorija, te stoga ozbiljno ugrožava suverenitet i teritorijalni integritet Republike Hrvatske,

Odbacujući omraženu politiku i praksu etničkog čišćenja i njihove posljedice, kao i sva druga kršenja međunarodnog humanitarnog prava,

Naglašavajući da teritoriji Hrvatske koji su pod kontrolom Srba moraju biti mirno reintegrirani u ostali dio zemlje, pod strogim nadzorom međunarodne zajednice,

Ističući važnost uzajamnog priznanja međunarodnih granica svih država na području bivše Jugoslavije, te podsjećajući na sve relevantne rezolucije Vijeća sigurnosti o ovom pitanju,

1. Izriče svoju obvezu da osigura poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske;
2. Poziva sve strane, a posebice Saveznu Republiku Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru), da se pridržava u potpunosti svih rezolucija Vijeća sigurnosti u vezi sa stanjem u Hrvatskoj, kao i da strogo poštuje njezin teritorijalni integritet, te s tim u vezi zaključuje da su njihove aktivnosti, usmjerene integriranju okupiranih teritorija Hrvatske u upravni, vojni, obrazovni, transportni i komunikacijski sustav Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) ilegalne, ništave i nevažeće, i moraju prestati odmah;
3. Zahtijeva od Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) da odmah prestane s bilo kakvom vojnom i logističkom potporom samoproglašenim vlastima u dijelovima Hrvatske koji su pod kontrolom Srba;
4. Snažno osuđuje srpske samoproglašene vlasti ne teritorijima Hrvatske koji su pod kontrolom Srba zbog njihovih militantnih djelovanja, koja su rezultirala etničkim čišćenjem Zaštićenih područja Ujedinjenih naroda (UNPA), te zbog njihovog stalnog odbijanja da se pridržavaju relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti;
5. Opetovano podržava načelo da su sve izjave ili obveze dane pod prisilom na teritorijima Hrvatske koja su pod kontrolom Srba, posebice one koje se odnose na zemljišta i vlasništvo, u cijelosti ništave i nevažeće;
6. Opetovano podržava pravo svih izbjeglica i raseljenih osoba s područja bivše Jugoslavije da se dobrovoljno vrate svojim domovima, sigurno i dostojanstveno, uz pomoć međunarodne zajednice, te u tom smislu napominje da je popis stanovništva iz 1991. godine osnova za određivanje strukture stanovništva Republike Hrvatske;
7. Nalaže uspostavljanje (restauraciju) vlasti Republike Hrvatske na cjelokupnom njezinom teritoriju i također nalaže potpuno poštivanje ljudskih i manjinskih prava na teritoriju Hrvatske, uključujući pravo na autonomiju u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i prihvaćenim međunarodnim standardima, kao i napora da se postigne političko rješenje u okviru Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji;

8. Poziva na uzajamno priznanje Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) u njihovim postojećim međunarodno priznatim granicama;

9. Pohvaljuje stalne napore UNPROFOR-a u obavljanju svojih dužnosti na teritoriju Republike Hrvatske, te u tom smislu naglašava važnost njegove uloge za cjelokupni mirovni proces i za uspjeh mirne reintegracije teritorija Hrvatske koji su pod kontrolom Srba;

10. Također poziva na puno poštivanje sporazuma o prekidu vatre na teritoriju Hrvatske, te traži obnavljanje izravnih pregovora u uskoj suradnji s Međunarodnom konferencijom o bivšoj Jugoslaviji;

11. Zahtijeva od Glavnog tajnika UN-a da Općoj skupštini na njezinom pedesetom zasjedanju podnese opsežno izvješće o provedbi ove rezolucije.”

6. MJERODAVNE ODREDBE USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE

- Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske¹¹⁷ glase:

Članak 1. stavak 1.

Republika Hrvatska jedinstvena je i nedjeljiva demokratska i socijalna država.

Članak 2. stavci 1. i 2.

Suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv je, nedjeljiv i neprenosiv.

Suverenitet Republike Hrvatske prostire se nad njezinim kopnenim područjem, rijekama, jezerima, prokopima, unutrašnjim morskim vodama, teritorijalnim morem te zračnim prostorom iznad tih područja.

Članak 7.

Oružane snage Republike Hrvatske štite njezin suverenitet i neovisnost i brane njenu teritorijalnu cjelovitost.

Obrambeno se ustrojstvo Republike uređuje zakonom.

Članak 8.

Granice se Republike Hrvatske mogu mijenjati samo odlukom Sabora Republike Hrvatske.

III.

- Nakon razmatranja svih prikazanih akata, pojedinačno i u njihovoj ukupnosti, ustavnopravno relevantna utvrđenja mogu se sažeti na sljedeći način:

1) 8. listopada 1991. Republika Hrvatska postala je, u smislu međunarodnog prava, suverena država, što je utvrdila u Mišljenju br. 11. od 16. srpnja 1993. Arbitražna komisija Konferencije o miru u Jugoslaviji;

---

¹¹⁷ U razdoblju od 22. prosinca 1990. do 16. studenoga 1998. u Republici Hrvatskoj na snazi je bio Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 8/98 – pročišćeni tekst),

2) nakon što su Republiku Hrvatsku već prije priznale pojedine države, 15. siječnja 1992. to čini i Vijeće ministara Europske zajednice, te pojedine druge države;

3) 22. svibnja 1992. Republika Hrvatska postala je članicom Ujedinjenih naroda, na temelju Rezolucije A7RES/46/238 Opće skupštine Ujedinjenih naroda;

4) dijelovi područja Republike Hrvatske su od ljeta 1991. do ljeta 1995. bili pod stanjem okupacije koja je ugrozila suverenitet i teritorijalni integritet Republike Hrvatske,

- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, a potvrđeno je i u trećem odlomku Rezolucije Opće skupštine Ujedinjenih naroda A/RES/49/43 od 9. prosinca 1994.;

5) okupacija dijelova područja Republike Hrvatske sustavno je pripremana od lipnja 1990., u vrijeme kada je Socijalistička Republika Hrvatska bila federalna jedinica u sastavu SFRJ i kada su na snazi bili Ustav SFRJ i Ustav SRH iz 1974. godine,

- što je razvidno iz sadržaja akata kojima su se protuustavno preustrojivale unutarnje administrativno-teritorijalne granice Socijalističke Republike Hrvatske prema planiranim granicama kasnije okupiranih područja;

6) okupacija dijelova područja Republike Hrvatske provedena je istodobno i koordinirano:

- izvanjskom oružanom agresijom na Republiku Hrvatsku, pri čemu je političko vodstvo Republike Srbije koristilo Jugoslavensku narodnu armiju za oružane napade na Republiku Hrvatsku i nasilno zaposjedanje dijelova njezina teritorija, i

- unutarnjom oružanom pobunom dijela lokalnog srpskog stanovništva Republike Hrvatske, nazivanom "ustankom srpskog naroda", čije je političko vodstvo bilo eksponent političkog vodstva Republike Srbije, a njihove lokalne oružane postrojbe (tzv. Teritorijalna odbrana) pripadak Jugoslavenske narodne armije (JNA),

- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske;

7) okupacija dijelova područja Republike Hrvatske provedena je s namjerom njihova otcjepljenja od Republike Hrvatske,

- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, a potvrđeno je i u točki 2. Rezolucije Opće skupštine Ujedinjenih naroda A/RES/49/43 od 9. prosinca 1994.;

8) ciljevi radi kojih je pokušano otcjepljenje okupiranih dijelova područja Republike Hrvatske bili su usmjereni integriranju tih područja Republici Srbiji, kasnije Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbiji i Crnoj Gori),

- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, a potvrđeno je i u točki 2. Rezolucije Opće skupštine Ujedinjenih naroda A/RES/49/43 od 9. prosinca 1994.;

9) otcjepljenje okupiranih dijelova područja Republike Hrvatske namjeravalo se provesti stvaranjem neustavne tvorevine na tom području, nazvane "republikom" (tzv. "Republika Srpska Krajina"), koja je trebala steći sve kvalitete suverene države u smislu međunarodnog prava i međunarodnopravni subjektivitet,

- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske;

10) koncepti o statusu tzv. "Republike Srpske Krajine" i njoj prethodećih "srpskih autonomnih oblasti" i "srpskih oblasti", stvorenima na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, vremenom su se mijenjali:

- počevši od "prisajedinjenja Republici Srbiji", odnosno
- samoproglašenja "srpskih autonomnih oblasti" i "srpskih oblasti" federalnim jedinicama unutar SFRJ u kojoj ostaju Srbija i Crna Gora,
- preko integralnog koncepta stvaranja "zajedničke države srpskog naroda",
- do koncepta složene države odnosno stvaranja "Srpske federacije svih srpskih država",
- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske;

11) bitna obilježja tzv. "Republike Srpske Krajine", protuustavno stvorene na okupiranim područjima Republike Hrvatske, bila su:

- nedostatak demokratskog legitimiteta i nepostojanje pravnog kontinuiteta ni s jednom državom,
- etničko čišćenje okupiranih područja Republike Hrvatske od svog ne-srpskog stanovništva, kao stalne prijetnje njezinoj unutarnjoj stabilnosti, i istodobnog stvaranja etnički čiste srpske države u kojoj je svaki pripadnik srpske nacionalnosti na području Republike Hrvatske, upisan u evidenciju državljana SFRJ, ujedno i njezin državljanin, a svaki građanin "koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv neprijatelja" ujedno i pripadnik Srpske vojske Republike Srpske Krajine,
- sustavna i neprekidna primjena oružane sile prema Republici Hrvatskoj kroz vojna djelovanja okupatorske JNA i paravojna, parapolicijska i teroristička djelovanja lokalnih oružanih postrojbi (tzv. Teritorijalne odbrane), koje su 1991. pripojene JNA;
- izravno financiranje samoproglašene vlasti na okupiranom području Republike Hrvatske od strane Republike Srbije, te
- stalna financijska, materijalna, vojna i kadrovska potpora, kao i potpora u ljudstvu u obliku tzv. srpskih dobrovoljaca i njihovih odreda, ali i sveukupna logistička potpora koju je samoproglašenim vlastima na okupiranim područjima Republike Hrvatske neprekidno pružalo političko vodstvo Republike Srbije,
- što je razvidno iz sadržaja akata koje su donosile samoproglašene vlasti na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, a potvrđeno je i u Rezoluciji Opće skupštine Ujedinjenih naroda A/RES/49/43 od 9. prosinca 1994.;

12) tzv. "Republiku Srpsku Krajinu", protuustavno stvorenu na okupiranim dijelovima područja Republike Hrvatske, nije priznala nijedna država, niti su joj ikada priznate kvalitete suverene države u smislu međunarodnog prava ni međunarodnopravni subjektivitet, što je notorna činjenica;

13) oružane snage Republike Hrvatske imale su ustavnu obvezu zaštite suvereniteta i neovisnosti Republike Hrvatske i obrane njene teritorijalne cjelovitosti, što je propisano člankom 7. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske.

- Sukladno tome, u povodu prvog pitanja postavljenog u Inicijativi Vlade Republike Hrvatske, Ustavni sud utvrđuje sljedeće:

Djelovanje oružanih snaga Republike Hrvatske poduzeto s ciljem oslobađanja dijelova okupiranog područja Republike Hrvatske - uključujući i otklanjanje neposredne opasnosti za život stanovništva i sprječavanje uništenja imovine, uzrokovano oružanim (vojnim i paravojnim, parapolicijskim i/ili terorističkim) napadima okupacijskih postrojbi poduzimanih s okupiranih područja - bilo je u skladu s ustavnom obvezom oružanih snaga Republike Hrvatske da zaštite suverenitet i neovisnost Republike Hrvatske i obrane njenu teritorijalnu cjelovitost.

Pri oslobađanju okupiranih područja Republike Hrvatske, oružane snage Republike Hrvatske djelovale su u ime i po ovlaštenju suverene države s međunarodnopravnim subjektivitetom. Oslobađajući područja Republike Hrvatske - na kojima je ustrojena protuustavna tvorevina bez demokratskog legitimiteta i međunarodnopravnog subjektiviteta - oružane snage Republike Hrvatske suzbijale su oružanu pobunu i otklanjale posljedice izvanjske oružane agresije. One su na ta područja istodobno uvodile nacionalni (ustavnopravni), a time i međunarodnopravni poredak kao njegov dio, sa svim pravima, obvezama i odgovornostima koje su za njih proizlazili iz Ustava i zakona Republike Hrvatske i iz međunarodnopravnih akata koje je Republika Hrvatska prihvatila i ratificirala.

Takav ustavni položaj i ulogu oružanih snaga Republike Hrvatske za vrijeme trajanja Domovinskog rata Ustavni sud utvrđuje neospornima i nepobojnima.

- Drugo pitanje, postavljeno u Inicijativi, ograničeno je na pojedinačni slučaj i pretežno je činjenične naravi, te u tom dijelu nije u nadležnosti Ustavnog suda utemeljenoj na članku 128. alineji 5. Ustava i članku 104. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Ustavni sud nadležan je odlučivati u pojedinačnim slučajevima samo u povodu eventualne ustavne tužbe protiv pravomoćnog sudskog rješenja iz članka 23. stavka 2. Ustavnog zakona o suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom.

Za drugo pitanje u dijelu koji se odnosi na ustavnopravno značenje akcije znane pod nazivom "Medački džep" mjerodavna je točka II. ovog Izvješća.

Na pojedinačne slučajeve, razmatrane s ustavnopravnog aspekta, primjenjuje se temeljno načelo vladavine prava, kojemu je načelo predmnjeve nevinosti sastavni dio. Da bi se u konkretnom slučaju dokazalo postojanje kaznenog djela i njegov počinitelj, potrebno je utvrditi sve pravno relevantne činjenice te provesti postupak u kojem će se te činjenice nesporno dokazati. U pravnom poretku utemeljenom na načelu vladavine prava, dokazivanje postojanja kaznenog djela, kao i dokazivanje krivnje eventualnog počinitelja tog djela, provodi se jedino i isključivo u sudskom postupku pred nadležnim sudom pred kojim je podignuta optužnica, a okrivljena se osoba mora smatrati nedužnom i nitko je ne smije smatrati krivom sve dok joj se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja. Ako bi određeni pojedinac

prekršio norme Ustava Republike Hrvatske i mjerodavnih nacionalnih zakona i/ili norme međunarodnog prava koje obvezuju Republiku Hrvatsku, tada bi se njegovo ponašanje moralo smatrati protupravnim i kažnjivim.

Optužbe za počinjenje nekog kaznenog djela pri tome ne moraju biti osnovane, jer se u sudskom postupku može dokazivati da su u optužnici činjenice nepravilno ili nepotpuno utvrđene, ili je iz njih izveden pogrešan zaključak u pogledu činjeničnog stanja, ili je pak na utvrđeno činjenično stanje primijenjena pogrešna pravna norma, pa je stoga pravna kvalifikacija počinjenog djela također pogrešna, ili su pogrešni navodi koji se tiču okolnosti počinjenja djela, itd. I neosnovanost optužnice, međutim, može se dokazivati samo i isključivo u sudskom postupku pred nadležnim sudom pred kojim je podignuta optužnica.

Navedeni opći pravni postulati izraz su načela vladavine prava, uključujući načelo predmnjeve nevinosti, koja predstavljaju jednu od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, ali i temeljnu vrednotu na kojoj počiva suvremeni međunarodni pravni poredak.

- Sukladno članku 29. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, ovo Izvješće objavit će se u "Narodnim novinama".

P R E D S J E D N I K

dr. sc. Smiljko Sokol, v.r.

Suglasnost ovog otpavka s izvornikom ovjerava
Voditelj Službe sudske pisarnice

Vladimira Vodanović